

ROTTERDAM NESSELANDE

AANTREKKINGSKRACHT MET EEN HOUDBAARHEIDSDATUM?



winex
mensen



Rotterdam Nesselande

Aantrekkingskracht met een houdbaarheidsdatum?

Masterthesis Stadsgeografie

Contactgegevens

Stephan Woninck
Studentnummer: 3616169
stephanwoninck@outlook.com

Begeleider Universiteit

Prof.dr. Pieter Hooimeijer

Begeleider International New Town Institute

Drs. JaapJan Berg



Voorwoord

Met tevredenheid en trots presenteer ik aan u mijn scriptie van de masteropleiding Urban Geography. Na eerst vier jaar een brede kennis over de Sociale Geografie opgebouwd te hebben, heb ik mijzelf dit jaar verdiept in de stedelijke geografie. Deze thesis is daarmee het sluitstuk van vijf jaar studeren aan de Universiteit Utrecht.

Deze scriptie is geschreven in het kader van De Vinexmensen. De Vinexmensen, geleid door het International New Town Institute in Almere, richt zich op de bewoners van de Vinex-wijken in Nederland. De Vinexmensen is onderdeel van het grote geheel van het 'Jaar van de ruimte'. Het jaar 2015 is hiertoe uitgeroepen om stil te staan bij de afgelopen 25 jaar, maar vooral vooruit te kijken naar de ruimtelijke vraagstukken voor de komende jaren. De ontwikkeling van de Vinex-wijken is het laatste grootschalige stedelijke project in Nederland geweest. Het project van De Vinexmensen sluit hiermee naadloos aan op mijn opleiding.

Hierbij wil ik Prof. dr. Pieter Hooimeijer, mijn begeleider via de universiteit, bedanken voor de begeleiding en ondersteuning bij het schrijven van mijn scriptie. Ook wil ik Drs. JaapJan Berg van het International New Town Institute bedanken voor het bieden van de mogelijkheid om mijn scriptie over de Vinex te kunnen schrijven. Voor het inhoudelijk mede mogelijk maken van mijn scriptie wil ik ook mijn respondenten bedanken die tijd hebben vrij gemaakt om met mij een interview af te nemen. En niet in de laatste plaats gaat mijn dank uit naar mijn vriendin die mij op de juiste momenten weer de motivatie heeft gegeven om door te gaan.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn scriptie.

Stephan Woninck
Utrecht, juni 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting.....	8
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.2 Probleemschets.....	9
1.3 Doelstelling & vraagstelling.....	9
1.4 Maatschappelijke relevantie	10
1.5 Wetenschappelijke relevantie.....	10
1.6 Leeswijzer	11
2. Sub-urbane stedelijke ontwikkeling	12
2.1 Gans en de eerste sub-urbs.....	12
2.2 Nederlands beleid ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling tot aan de Vinex.....	12
2.3 De Vierde Nota over Ruimtelijke Ordening Extra.....	13
2.4 Case study: Nesselande als Vinex-wijk.....	14
2.5 Conclusie	15
3. Woonmilieu & Verhuisgedrag	17
3.1 Woonmilieus	17
3.2 Buurttevredenheid & Leefbaarheid	18
3.2.1 Leefbaarometer.....	19
3.2.2 Early warning system.....	20
3.3 Life course theory & Planned behaviour	20
3.4 Conclusie & conceptueel model.....	21
4. Plan van aanpak.....	24
4.1 Onderzoeksstrategie & Methode.....	24
4.2 Onderzoeksvragen.....	24
4.3 Operationalisering kwantitatief gedeelte	25
4.3.1 Hypothese	26
4.3.2 Analyse op schaalniveau binnen de wijk.....	26
4.4 Operationalisering kwalitatief gedeelte	27
4.4.1 Gegevens respondenten	27
5. Rotterdam Nesselande in de Leefbaarometer	29
5.1 Nesselande binnen de gemeente Rotterdam	29

5.1.1 Nesselande en Rotterdam in de Leefbaarometer	29
5.1.2 Wijkprofiel Rotterdam.....	30
5.1.3 Woningen en huishoudens.....	30
5.2 Nesselande in SPSS.....	31
5.2.1 Wijktevredenheid	31
5.2.1 Algemene score.....	32
5.3 Badplaats, Waterwijk en Tuinstad.....	34
5.3.1 Badplaats	35
5.3.2 Waterwijk	35
5.3.3 Tuinstad.....	36
5.4 Conclusie	36
6. Wat vindt de Nesselander?	38
6.1 Gezinsleven in Nesselande	38
6.1.1 Motivatie voor het verhuizen naar Nesselande	38
6.1.2 Activiteiten van het gezin.....	38
6.1.3 Toekomst van het gezin	39
6.2 Nesselande, de Vinex-wijk.....	39
6.2.1 Nesselande als Vinex-wijk	39
6.2.2 Wonen in een Vinex-wijk.....	40
6.2.3 Beleving van de wijk.....	40
6.3 Voorzieningen	41
6.3.1 Zevenhuizerplas.....	41
6.3.2 Winkels	41
6.3.3 Overige voorzieningen	42
6.4 Binding van Nesselande en Rotterdam	42
6.4.1 Nesselande en Rotterdam.....	42
6.5 Stedelijke cultuur van Nesselande	43
6.5.1 Binding tussen de bewoners	43
6.5.2 Nesselande als beste van twee werelden	43
6.6 Conclusie	44
7. Nesselande over 20 jaar	45
7.1 Benutten van het potentieel van Nesselande	45
7.2 Ontsluiting van Nesselande	46
7.3 De kinderen van Nesselande.....	46

7.4 Overige punten.....	47
7.5 Conclusie: Nesselande in 2035.....	48
8. Conclusie	49
9. Reflectie.....	52
Literatuurlijst.....	53
Bijlage 1: Topiclijst interviews.....	56
Bijlage 2: Codeboom interviews.....	58
Bijlage 3: Brief voor de bewoners	59
Bijlage 4: Uitkomsten SPSS beschrijvende statistiek.....	60

Samenvatting

Onder de noemer 'Wie maakt Nederland' is er dit jaar terug gekeken op 25 jaar Vinex en nog belangrijker, vooruit gekeken naar de komende 25 jaar. De Vinex wijken zijn een uitvloeisel van ruim 30 jaar ruimtelijk ordening in Nederland. Rotterdam Nesselande is één van de woonwijken die volgens de Vinex principes is gebouwd. De wijk Nesselande bevindt zich in een krachtenveld van enerzijds de Vinex en anderzijds de verschuiving van de compacte stad naar een metropool denken. Hoe de bewoners binnen dit krachtenveld staan en wat zij vinden van hun woonwijk is tot op heden nog niet onderzocht. Dit roept de vraag op: *In hoeverre zijn de bewoners van de Vinex-wijk Rotterdam Nesselande tevreden met hun woonmilieu, wat is hun toekomstperspectief en welke factoren hangen hiermee samen?*

Vanuit de literatuur blijkt dat er verschillende factoren van belang zijn bij het bepalen van de tevredenheid van de leefomgeving. Individuele kenmerken en buurtkenmerken zijn belang bij de beleving en tevredenheid van de leefomgeving. Daarnaast moet een buurt aansluiten bij de wensen en behoeftes van de bewoners. Of men gaat verhuizen of juist wil blijven is onderhevig aan zowel de levensloop als het gedrag van de bewoners.

In deze thesis is op kwantitatieve wijze onderzocht welke factoren van invloed zijn op de algemene tevredenheid van de leefomgeving. Deze kwantitatieve analyse is gedaan aan de hand van de cijfers van de Leefbaarometer. Aan de hand van een zestal factoren is gekeken hoe tevreden de bewoners van Nesselande zijn en welke factor het meeste invloed heeft op de algemene tevredenheidsscore. Uit deze analyse is naar voren gekomen dat de bewoners van Nesselande ruim tevreden zijn met hun woonomgeving. De factor bevolking is hierbij van het grootste belang, wie er in de wijk woont, heeft de grootste invloed op de tevredenheid van de bewoners.

Daarnaast is op kwalitatieve wijze gekeken naar de ervaringen en meningen van de bewoners van Nesselande. Aan de ene kant over hoe zij hun huidige woonomgeving ervaren en anderzijds hoe zij de toekomst van Nesselande zien. Ook hieruit kwam naar voren dat men tevreden is met de woonomgeving. De verwachtingen die de bewoners hadden bij het betrekken van de woning in Nesselande zijn grotendeels overeind gebleven. Nesselande staat nog steeds voor 'ruimte' en 'groen'. Het feit dat het een Vinex-wijk is en de associaties die daarmee verbonden zijn hebben geen invloed gehad op de keuze om te verhuizen. Men heeft gekeken naar de kwaliteit van de wijk en niet enkel oppervlakkig naar de naam ervan. De homogeniteit en eentonigheid van wijk hebben geen negatieve gevolgen. Als je in Nesselande komt wonen, weet je wat je krijgt qua omgeving en qua medebewoners. Het feit dat de wijk goed aansluit bij de levensfase van jonge ouders met kinderen zorgt er ook voor dat veel bewoners aangegeven in de toekomst weer te gaan verhuizen. De Vinex is geen eindpunt maar slechts een tussenstop. Als de kinderen het huis weer uit zijn verwacht men zelf ook nog een stap te gaan maken.

Om Nesselande ook in de toekomst aantrekkelijk te houden zijn er volgens de bewoners nog wel verbeterpunten. Ten eerste moet meer aandacht besteedt worden aan de Zevenhuizerplas. Enerzijds moet daar het overlast probleem van jongeren worden aangepakt en anderzijds biedt de plas nog veel, sportieve, mogelijkheden die nu nog niet worden benut. Ten tweede moet het autoprobleem worden aangepakt. Door de grote hoeveelheid auto's en slechts twee uitvalswegen is er dagelijks het probleem van file. Als laatste moet er aandacht besteedt worden aan de toekomst van de kinderen in de wijk. In een paar jaar zijn de kinderen pubers geworden. En voor deze bevolkingsgroep is er weinig tot niets te doen binnen de wijk.

Concluderend kan gesteld worden dat de wijk Nesselande grotendeels geslaagd is in zijn opzet en invulling. Voor de levensfase waarin de bewoners zich nu bevinden is Nesselande ideaal. Ondanks dat men er nu tevreden over is kan niet gesteld worden dat Nesselande af is. Om het in de toekomst ook aantrekkelijk te houden en wellicht ook voor meerdere doelgroepen moeten er nog wel ontwikkelingen plaatsvinden.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

'Nederland in 2015, daar wordt nu aan gewerkt' (VROM, 1990). Met deze slogan werd de reclamecampagne voor de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra van de overheid in 1990 afgesloten. Naar aanleiding van de slogan in dit filmpje is het jaar 2015 de planningshorizon geworden voor de plannen en projecten die in deze periode zijn bedacht en ontwikkeld. Hiermee is het jaar 2015 een uitgelezen mogelijkheid om een meetpunt te creëren over de resultaten van de afgelopen 25 jaar (Platform 31, 2014).

Onder de noemer 'Wie maakt Nederland' is 2015 uitgeroepen tot het 'Jaar van de ruimte'. In dit jaar wordt er op een drietal fronten aandacht besteed aan de ruimtelijke ordening van Nederland, en ook aan de mensen die zich in deze ruimte bevinden en de processen die zich er in voordoen. De drie fronten van dit jaar zijn een drietal communities; 'Groen/blauw', 'Infrastructuur & Ruimte' en 'De Vinexmensen' (Wie maakt Nederland.nl, 2015).

De community 'De Vinexmensen', uitgevoerd door het International New Town Institute in Almere, is één van de drijfveren van het 'Jaar van de ruimte' en de directe aanleiding waarom er onderzoek wordt uitgevoerd naar de verschillende Vinex-wijken in Nederland. In de afgelopen 25 jaar zijn de eerste generaties bewoners opgegroeid in de Vinex-wijken en zijn de ambities van de Vinex 'blootgesteld' aan de realiteit. Ook is, door zowel bewoners als de politiek, in de afgelopen jaren een oordeel gevormd over de Vinex: zowel positief als negatief. Het is daarom na 25 jaar interessant om te kijken wat voor stads cultuur er zich heeft gevormd in de Vinex-wijken? Welke mensen wonen er? En de belangrijkste vraag: hoe gaat de Vinex zich in de nabije toekomst ontwikkelen?

1.2 Probleemschets

De wijk Rotterdam Nesselande is één van de laatste Vinex-wijken geweest die is ontwikkeld in Nederland, met de start van de bouw in 2002 (Van der Wilt & Van der Zanden, 2005). De wijk ligt aan de Noordoost rand van de stad en is al enkele jaren het paradepaardje van de gemeente Rotterdam. De wijk is nieuw en kent een andere fysieke en sociale structuur dan de rest van de stad.

Nu, in 2015, is de wijk zo goed als voltooid. Bewoners die jaren op een bouwput hebben uitgekeken zijn nu getuige van het nieuwste stukje Rotterdam. Dit is daarmee het juiste moment om de bewoners aan het woord te laten en te zien of zij net zo tevreden zijn als de gemeente. Beleving, gevoel en meningen zijn aspecten die zich moeilijk alleen laten uitdrukken in cijfers. Door een combinatie te gebruiken van kwantitatief en kwalitatief onderzoek wordt Nesselande in kaart gebracht. Dit brengt uiteindelijk antwoord op de vraag: Wat voor wijk is Rotterdam Nesselande?

1.3 Doelstelling & vraagstelling

Aan de hand van de probleemschets is de volgende doelstelling voor dit onderzoek geformuleerd:

'De sterke en zwakke punten van de Vinex-wijk Rotterdam Nesselande verklaren en koppelen aan een toekomstperspectief voor de wijk, om Nesselande ook de komende 20 jaar leefbaar te houden'

Om deze doelstelling te kunnen behalen is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

In hoeverre zijn de bewoners van de Vinex-wijk Rotterdam Nesselande tevreden met hun woonmilieu, wat is hun toekomstperspectief en welke factoren hangen hiermee samen?

Deze hoofdvraag is onder te verdelen in meerdere deelvragen die ieder een ander aspect van de hoofdvraag beantwoorden.

1 - *In welke mate zijn de bewoners van Nesselande tevreden met hun woonmilieu en welke factoren hangen hiermee samen?*

2 - Welke verwachtingen hadden de bewoners op het moment van het betrekken van de woning in Nesselande ten aanzien van het woonmilieu en leefbaarheid, in hoeverre is aan deze verwachtingen voldaan en hoe beïnvloedt het woonmilieu het toekomstperspectief van de bewoners?

3 - In hoeverre is het woonmilieu in Nesselande stedelijk te noemen, wat zijn de kenmerken waarin in het woonmilieu van Nesselande zichtbaar wordt en hoe ziet de toekomst er, in positieve en negatieve zin, uit?

1.4 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is om twee redenen maatschappelijk relevant. Het stedelijk landschap is aan het veranderen in Nederland. Het idee van de compacte stad wordt steeds meer losgelaten en er wordt meer gedacht in metropool regio's (Reijndorp e.a., 2012). Dit zorgt ervoor dat Nesselande niet alleen aansluiting moet zoeken met Rotterdam, het moet zijn positie zien te vinden in een groter, metropool, geheel. Dit in samenwerking met de *bottom-up* methode voor het beleid van stedelijke ontwikkelingen zorgt ervoor dat er een gedifferentieerd beeld ontstaat tussen gebieden, steden en wijken (Ministerie van Binnenlandse zaken e.a., 2012). Zodoende ontstaan er nieuwe vraagstukken voor wijken om zich te kunnen onderscheiden en een aantrekkelijk woonmilieu te kunnen bieden aan zijn, toekomstige, bewoners. Het is daarmee ook de vraag of deze wijken juist een groter of minder groot gevoel van stedelijkheid oproepen. Is Nesselande daadwerkelijk het verlengde van een stad of is het meer een rustpunt voor bewoners binnen de regio?

Naast het feit dat de wijk zijn plek moet zien te vinden geldt dit ook voor de bewoners. De huidige bewoners van de wijk zijn veelal bewoners van het eerste uur. Zij zijn daarmee, misschien ongewild, de proefpersonen van Nesselande. Deze mensen zijn vanuit de hele regio Rijnmond verhuisd naar Nesselande omdat het op dat punt in hun leven beter aansloot bij hun levensstijl (Van der Wilt & Van der Zanden, 2005). Deze bewoners hebben de wijk opgebouwd zien worden en zien veranderen tot wat Nesselande nu geworden is. Tegelijkertijd zijn zij zelf ook veranderd, de gezinssamenstellingen zijn veranderd en kinderen zijn aan het opgroeien. Het is dus de vraag in hoeverre de oorspronkelijk plannen van Nesselande nu aansluiten bij de wensen en behoeftes van haar bewoners. En nog belangrijker, hoe de toekomst van de wijk van invloed gaat zijn op het gezin.

De Vinex verandert dus intern, door de compositie van bewoners, en extern, door de positie die het inneemt in de Nederlandse stedelijke ruimte. Het is daarmee de vraag of de Vinex, zoals deze oorspronkelijk was bedoeld, over 20 jaar nog wel bestaat en wie er op dat moment woont. Zodoende is het van belang te kijken naar de veranderende situatie van de Vinex en hoe deze zich in de toekomst ontwikkeld.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Onderzoeken naar het wonen in en het beleven van een Vinex-wijk zijn er nog maar weinig. El Bazaz (2012) met haar boek over Vinexvrouwen komt het dichtst in de buurt. Onderzoeken naar de Vinex locaties in Nederland richten zich hoofdzakelijk op de leefbaarheid van de wijken en wat voor woonmilieu er is ontstaan (o.a. Vrolijk e.a., 2003; Reijndorp, 2001; Leidelmeijer, 2007 & 2011). Deze eerder gedane onderzoeken bieden een kader waarbinnen de Vinex-wijken geplaatst kunnen worden als het aankomt op stedelijkheid en woonomgeving, maar ontberen de diepgang die nodig is om een wijk echt te kunnen begrijpen. Er is zodoende een gebrek aan kennis op het gebied van diepgaand onderzoek op wijk en buurt niveau wat betreft de Vinex-wijken. Wie zijn die mensen die zijn komen wonen in Nesselande, hoe zien zij de leefbaarheid van hun wijk en wat vinden zij van het woonmilieu van de wijk. Dit onderzoek is zodoende een, verdiepende, aanvulling op de al bestaande literatuur over stedelijkheid, woonmilieu en leefbaarheid.

Daarnaast is dit onderzoek een aanvulling op de al bestaande literatuur over de verhuistheorie en de woonbehoeftes in bepaalde levensfasen. Hooimeijer & Mulder (1999), Özüekren & Van Kempen (2002) en Musterd & Van Kempen (2007) hebben allen een helder kader geschetst over woonwensen en verhuistheorieën. Dit onderzoek naar de bewoners van de Vinex-wijk Nesselande toetst de door hun opgestelde theorieën voor de wijk Nesselande. De Vinexmensen zijn een nieuwe groep mensen die ten tijden van de hiervoor genoemde theorieën nog niet aanwezig waren en dus nog niet onderzocht waren. Door te onderzoeken of de theorieën ook op de Vinex-mensen van toepassing zijn zorgt dit voor een versterking of nuancering van de theorieën.

Dit onderzoek vult dus enerzijds het gat in de literatuur over diepgaand onderzoek naar de bewoners van Vinex-wijken. En anderzijds toetst het of de theorieën over verhuiscriteria en woonwensen ook van toepassing zijn op de Vinex-wijken.

1.6 Leeswijzer

In de volgende twee hoofdstukken wordt een literatuurstudie uitgevoerd naar de al bestaande kennis op het gebied van sub-urbane stedelijke ontwikkeling, geslaagde woonmilieus, buurttevredenheid en de levenslooptheorie. Hoofdstuk twee richt zich op de, sub-urbane, stedelijke ontwikkelingen die uiteindelijk hebben geleid tot de bouw van de wijk Rotterdam Nesseland. Een van de eerste onderzoekers die onderzoek deed naar het leven in buitenwijken was Gans (1967). Hoofdstuk drie richt zich op het woonmilieu en levenslooptheorieën. Het gaat hierbij om wat een woonmilieu is, wat kenmerken zijn van buurttevredenheid en wat mensen beweegt om te gaan verhuizen en zich te vestigen in een bepaalde wijk.

In hoofdstuk vier wordt het onderzoek zoals deze is uitgevoerd nader toegelicht en worden de gemaakte keuzes verklaard. Hier wordt ook duidelijk wie de respondenten zijn die aan dit onderzoek hebben meegewerkt en op welke wijze het kwantitatieve gedeelte uitgevoerd is.

De drie daarop volgende hoofdstukken geven de uitkomsten van dit onderzoek weer. Hoofdstuk vijf is de statistische analyse aan de hand van de cijfers van de Leefbaarometer, deelvraag één wordt in dit hoofdstuk behandeld. Hoofdstuk zes is de uitwerking van de antwoorden van de interviews. In dit hoofdstuk wordt het eerste gedeelte van deelvraag twee en drie beantwoord. Het toekomst aspect van deelvraag twee en drie komt naar voren in hoofdstuk zeven. Hierin is een toekomstperspectief over Nesseland opgesteld aan de hand van de antwoorden van de respondenten.

Hoofdstuk acht is de uiteindelijke conclusie van dit onderzoek, waarin wordt teruggegrepen op de hoofd en deelvragen.

2. Sub-urbane stedelijke ontwikkeling

'Leave it to the Dutch to make Suburbia cool' (Hawtorne, 2004). Christopher Hawtorne schreef dit in zijn artikel voor de New York Times in 2004 naar aanleiding van zijn bezoek aan de Vinex-wijk Amsterdam IJburg. De journalist was onder de indruk geraakt van de aanpak van Nederland ten aanzien van de groeiende druk in de steden, maar nog meer met de uitwerking van het plan. Hij was hiermee niet de enige, ook de voormalige Britse minister van ruimtelijke ordening, Keith Hill, was onder de indruk van de Nederlandse aanpak. Hiermee is meteen het pijnpunt van de Vinex aangestipt, buiten de grenzen is men lovend, in Nederland zelf is men veel kritischer. De Vinex symboliseerde volgens vele oppervlakkigheid, massaliteit, eentonigheid en voorspelbaarheid (Lörzing e.a, 2006).

Met de Vierde Nota Ruimtelijk Ordening Extra is een einde gekomen aan de planning van woonwijken vanuit de Nederlandse overheid. Om de Vinex-wijk Nesselande in het juiste perspectief te kunnen plaatsen is het noodzakelijk om enige voorgeschiedenis te geven over de Ruimtelijke Nota's in Nederland. Buiten de Nederlandse is grens is het Gans (1967) geweest die zich intensief heeft bezig gehouden met het leven in een buitenwijk.

2.1 Gans en de eerste sub-urbs

Waar stedelijke uitbreiding in 2004 werd beschouwd als 'cool', was dat ten tijden van het onderzoek van Gans (1967) nog niet het geval. Herbert Gans (1967) was één van de eerste die intensief onderzoek verrichtte naar het leven in een buitenwijk. Hij deed dit in één van de eerste sub-urbs van Amerika, de Levittown Willingboro. Door zelf te gaan wonen in deze wijk kon Gans tot in detail vast leggen wat een sub-urb aantrekkelijk of juist onaantrekkelijk maakte. En daarnaast kreeg hij inzicht in het dagelijkse leven van de bewoners. Na voor een lange periode in Willingboro te hebben gewoond zag hij meer negatieve kanten dan positieve, dit maakte dat de Levittowns niet als 'cool' werden beschouwd. De oorspronkelijk verwachtingen van Willingboro waren te hoog en werden weinig waargemaakt, een fenomeen dat in paragraaf 2.3 ook zichtbaar wordt bij de ontwikkeling van de Vinex-wijken in Nederland.

Na twee jaar te hebben gewoond in Willingboro kwam Gans tot de conclusie dat sub-urbs en buitenwijken in deze vorm niet eeuwig konden blijven bestaan. De mensen met geld vertrokken op termijn weer uit de wijken en er was een te homogene samenstelling van de bevolking. Dit had tot gevolg dat er weinig menging onder de bewoners plaatsvond. Eén van de redenen waarom de wijken homogeen waren was doordat er niet in woningen was voorzien voor mensen die minder te besteden hadden. Op deze manier zijn de levittowns verworpen tot een wijk van vele kleine eilanden (Gans, 1967). Dit gevoel werd nog eens versterkt doordat de bewoners in Willingboro meer tijd binnenshuis doorbrachten dan in de wijk. De wijk leek dus enigszins verlaten. Dit idee van een slaapbuurt is nog altijd aanwezig, ook bij de Vinex.

De sub-urb is geen einddoel voor bewoners, maar enkel een schakel in de levensloop van een huishouden. Gans durfde in 1967 te stellen dat de gevonden problemen volgens hem niet overbrugbaar waren. Het nieuwe, moderne en rustieke karakter zou op termijn niet meer bestaan en de wijk in een negatieve spiraal ging vervallen.

In 1982, in zijn herziende versie van het boek uit 1967 moest Gans terugkomen op deze conclusie. De wijk was, zoals voorspelt, wel veranderd, maar niet alleen in negatieve zin. Veel van de oorspronkelijke bewoners waren al weer verhuisd. Deze waren gedeeltelijk vervangen door mensen uit lagere sociale klassen en ook door minderheden. Ondanks deze veranderingen was de wijk niet aan het vervallen zoals Gans had voorspeld. In 15 jaar tijd was 45% van de Amerikaanse bevolking zich gaan vestigen in een sub-urb en deze wijken hadden zich dusdanig ontwikkeld dat het nu volwaardige wijken waren geworden. Er was nog altijd een rustieke omgeving, maar nu ook meer een heterogene bevolking, wat ten goede kwam aan de leefbaarheid van de wijk (Gans, 1982). De Levittowns van waaruit Gans verslag deed waren commercieel ontwikkeld. Hiermee is meteen het grootste verschil met Nederland aangeduid. In Nederland was stedelijke uitbreiding, tot voor kort, een taak van de overheid.

2.2 Nederlands beleid ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling tot aan de Vinex

De Nederlandse ruimtelijke ordening heeft in de decennia na de Tweede Wereldoorlog twee speerpunten gehad. Dit waren het groeikernenbeleid van de jaren zeventig en tachtig en de Vinex-locaties van de jaren negentig en het eerste decennium van de huidige eeuw (Reijndorp e.a., 2012). Deze twee speerpunten,

samen met andere onderwerpen zoals mobiliteit, zijn vastgelegd in de Nota's Ruimtelijke Ordening. Al deze Nota's zijn geconcentreerd rond het maakbaarheid denken dat sinds de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse samenleving en politiek aanwezig was (Spit & Zoete, 2009).

De eerste Nota Ruimtelijke ordening komt uit 1960. De directe aanleiding voor het opstellen van een dergelijk overheidsplan was de angst dat de steden in de Randstad aaneen zouden groeien. De eerste Nota Ruimtelijke Ordening is ook verantwoordelijk voor het vastleggen en beschermen van het Groene Hart als bufferzone tussen de steden in de Randstad. Hiermee kon de grootstedelijke metropool enigszins teruggedrongen worden en tegelijkertijd een schone omgeving gecreëerd worden (ICKRO, 2012 & Parlement, 2012).

De tweede Nota is inwerking getreden in 1966. De aanleiding voor het opstellen van een tweede Nota was de voorspelling dat Nederland in 2000 ongeveer 20 miljoen inwoners zou tellen. Om voor huisvesting te zorgen voor deze nieuwe inwoners is in deze Nota het plan 'gebundelde deconcentratie' samengesteld. Dit was er op gericht groeikernen te realiseren aan de randen van de grote steden in de Randstad. Naast huisvesting werd er ook meer geïnvesteerd in het wegennet, dit om in de toekomst de groeiende mobiliteit te kunnen opvangen (ICKRO, 2012 & Parlement, 2012).

Met de derde Nota Ruimtelijke Ordening van 1970 is voortgeborduurd op de tweede Nota uit 1966. Het verschil tussen beide Nota's is dat de tweede Nota vooral adviserend was en met de derde Nota er daadwerkelijk actie werd ondernomen. Het groeikernen beleid was gericht op het in goede banen leiden van de suburbanisatie en tegelijkertijd de bevolkingsoverloop uit de steden op te vangen (Reijndorp e.a., 2012). Vanuit het maakbaarheid denken was dit geen verrassende stap. De expansie van de verzorgingsstaat ging samen met nieuwe impulsen op het gebied van de geleidelijke verstedelijking van Nederland (Ostendorf & Musterd, 1996). Ook de derde Nota legde de nadruk op de Randstad. Waar in voorgaande Nota's de nadruk lag op het ontzien van de steden, meer spreiding door het land, werd er met deze Nota ingezet op de economische aantrekkingskracht van de Randstad (Ostendorf & Musterd, 1996). De groeikernen, zoals Capelle aan den IJssel, Nieuwegein en Purmerend, waren gesitueerd net buiten de grote steden. Op deze manier waren de bewoners van deze nieuwe steden dicht bij hun werk en het economische centrum van Nederland. Tegelijkertijd zorgde dit beleid ervoor dat er geen grote metropolis ontstond in de Randstad, dit doordat er ook geen verdere bebouwing in het Groene Hart werd toegestaan (Ostendorf & Musterd, 1996). Naast het bouwen van de groeikernen was er ook aandacht voor de oudere stedelijke woonwijken, in deze wijken werd veel geïnvesteerd om de woonomstandigheden te verbeteren (ICKRO, 2012 & Parlement, 2012).

De hierop volgende nota's waren de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en de Vierde Nota Ruimtelijk Ordening Extra. Deze worden in de volgende paragraaf behandeld, dit omdat deze nota's de directe aanleiding zijn tot de Vinex en daarmee een grote rol spelen in dit onderzoek.

Na het groeikernen en het Vinex beleid heeft de overheid veel taken van de ruimtelijke ordening overgedragen aan lagere overheidslagen (Spit & Zoete, 2009). Dit is uiteindelijk officieel vastgelegd in de Nota Ruimte uit 2004. Tussen de Vinex en deze Nota ruimte zat nog een Vijfde Nota Ruimtelijke ordening, deze is echter, door de val van het kabinet Kok II, nooit officieel bekrachtigd (ICKRO, 2012 & Parlement, 2012).

2.3 De Vierde Nota over Ruimtelijke Ordening Extra

Door de jarenlange aandacht op de gebundelde deconcentratie van het groeikernen beleid was het minder aantrekkelijk geworden om in de stad te gaan wonen. De groeikernen zorgde ervoor dat de mensen in de stad werkten, maar iedere dag op en neer reisden van en naar de groeikernen. Dit zorgde voor een groeiende mobiliteit in de Randstad regio, met files en milieuvervuiling als gevolg. Daarnaast ging de vitaliteit van de steden in de Randstad achteruit. Het echte leven speelden zich buiten de stad af en zodoende begon Nederland zijn internationale concurrentie positie te verliezen. (Jókövi e.a., 2006).

Met de invoering van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra werd geprobeerd de stedelijk groei op te vangen. Door de sterke economische positie kreeg de Randstad hierbij de voorkeur. Voor het behouden van de internationale concurrentie positie was het noodzakelijk dat de bewoners binnen de steden bleven en zo de steden vitaal hielden. Daarnaast is voor de Randstad gekozen omdat de eerdere problemen met het groeikernen beleid zich ook hierbinnen hadden afgespeeld. Door locaties dicht bij de stad te kiezen was er minder mobiliteit noodzakelijk en zouden de steden weer levendiger worden (Boeijsenga & Mensink, 2008). De vier grote stadsgewesten in de Randstad kregen van de overheid een vijftal kernpunten waaraan de VINEX-locaties moesten voldoen (Jókövi e.a., 2006):

1. Nabijheid: de locaties moesten zo dicht mogelijk bij het stedelijke centrum te liggen. Als dat niet mogelijk was, aan de rand van de stad en pas daarna gaan zoeken naar plek in de omringende gebieden.
2. Bereikbaarheid: ontsluiting door het stedelijk openbaarvervoersnetwerk en langzaam verkeer.
3. Er dient een samenhang te zijn tussen wonen, werken, recreatie en natuur.
4. Zoveel mogelijk de open ruimte open laten, open ruimte kan enkel benut worden voor recreatie of natuur.
5. Uitvoerbaarheid: financieel, maatschappelijk, bestuurlijk en milieutechnisch moeten de plannen haalbaar en uitvoerbaar zijn.

Uiteindelijk zijn er 26 stadsgewesten aan de slag gegaan met het zoeken naar geschikte locaties. De Vinex strekte dus verder dan alleen de Randstad. Mochten de gewesten zich houden aan de door de overheid gestelde regels dan beloofde de overheid dit door de tekorten op de ontwikkelingsbegroting te betalen (Boeijenga & Mensink, 2008).

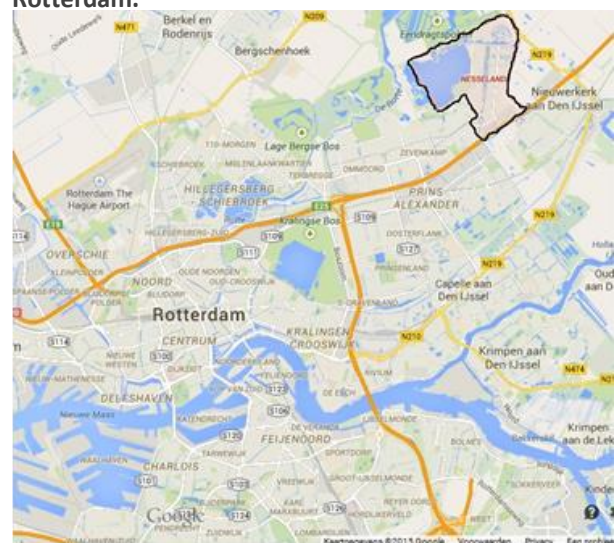
De keuze om op stadsgewestelijk niveau de Vinex te implementeren is bewust gemaakt. Het stadsleven speelt zich op een groter schaalniveau af dan alleen de stad. Door het project op stadsgewestelijk niveau te implementeren hoopte de overheid binding te creëren binnen de stadsgewesten. Na het voltooien van het opgestelde programma over de Vinex trok de overheid zich terug uit het verdere proces. Vanaf dat moment waren de stadsgewesten zelf verantwoordelijk voor de uitvoering (Boeijenga & Mensink, 2008).

De Vierde Nota Extra en de bijbehorende Vinex-locaties is daarmee de laatste fase geweest waarin de overheid actief een rol speelde in het beleidsmatig in goede banen leiden van de groeiende urbanisatie (Reijndorp e.a., 2012). Echter al kort na de start van de bouw van de Vinex-wijken verschenen er rapporten waarin kritiek werd geleverd op de aanpak en uitvoering van de plannen (De Vreeze, 1994, Baljon e.a., 1998 & Duivesteijn, 1999). De rapporten richtten zich op het feit dat twee van de vijf door de overheid gestelde doelen niet gehaald gingen worden, de beperking van de mobiliteit en de realisatie van de gebundelde stedelijkheid. De Vinex-wijken waren te ver aan de rand van de stad geplaatst waardoor er weinig tot geen binding met de stad was en het auto gebruik van de bewoners van de Vinex-wijken was hoger dan in andere wijken. Daarnaast straalde de wijken eentonigheid uit, hierdoor waren slechts bepaalde bevolkingsgroepen geïnteresseerd om er te gaan wonen, en niet een doorsnede van de samenleving zoals in het plan was opgenomen. In plaats van de compacte stad was er dus sprake van suburbanisatie die mobiliteit en segregatie stimuleerde (Baljon e.a., 1998 & Duivesteijn, 1999).

2.4 Case study: Nesselande als Vinex-wijk

Rotterdam Nesselande is als een van de laatste wijken binnen het kader van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra ontwikkeld. In 2002 is begonnen met de bouw van de wijk en in 2008 had de wijk in zijn geheel opgeleverd moeten zijn (Van der Wilt & Van der Zanden, 2005). Dit is, mede vanwege de financiële crisis, meerdere malen opgeschoven (Boeijenga & Mensink, 2008). Hiermee valt het slechts gedeeltelijk in de officiële bouwperiode van de Vinex, welke eindigde in 2005 (Lörzing e.a., 2006). Ondanks dat het niet volledig binnen de bouwperiode valt, wordt Nesselande wel als Vinex-wijk aangeduid en is het ook volgens dezelfde regels ontworpen als eerdere Vinex locaties (Boeijenga & Mensink, 2008).

Afbeelding 2.1: Positie van de wijk Nesselande in Rotterdam.



Bron:

<https://www.google.nl/maps/place/Nesselande,+Rotterdam>, 2015.

Nu, in 2015, zijn er nog altijd onderdelen van Nesselande die niet gerealiseerd zijn. De plannen voor het bedrijventerrein en de derde grote toren langs de boulevard zijn in afwachting van een aantrekkelijke markt. De ontwikkeling van Waterwijk, het luxe gedeelte van Nesselande, is langzaam aan doorgestaan gedurende de crisis, maar in dat gedeelte is nog altijd de helft van de grond niet bebouwd.

De positie van de wijk (afbeelding 2.1), Nesselande ligt in het uiterste Noordoosten van Rotterdam, zorgt er voor dat het enigszins afgelegen ligt. Zo is de afstand tot het centrum van Rotterdam even groot als de afstand tot de centra van Gouda en Zoetermeer (Lörzing e.a, 2006).

De wijk ligt ingeklemd tussen de wijk Zevenkamp, de rijksweg A20 en de ringvaart van de Zuidplaspolder. Een directe op en afrit met de snelweg ontbreekt. Om dit te compenseren heeft de wijk wel een eigen metrostation (Boeijenga & Mensink, 2008 & Lörzing e.a, 2006).

Mede vanwege de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas heeft de natuur een prominente rol in de wijk. Zo wordt de Zevenhuizerplas omringt door grote stukken groen, ook de centrale as door de gehele wijk wordt omringt door groen. Ook de oude centrale weg die al in het gebied aanwezig was, de Wollenfopenweg, is onaangestast gelaten. Aan deze weg liggen meerdere agrarische bedrijven (Lörzing e.a., 2006).

Afbeelding 2.2: Verdeling tussen wonen en natuur in Nesselande.

De verdeling van de wijk is te zien in afbeelding 2.2, op deze afbeelding is duidelijk de driedeling van de wijk zichtbaar. Bij het indelen van de wijk is veel aandacht besteed aan de natuurlijke elementen, één van de kernpunten van de Vinex. In het Noorden ligt de buurt 'waterwijk', welke gekenmerkt wordt door veel open ruimtes en vrije bouwgrond. In deze wijk zijn wonen en natuur volledig met elkaar geïntegreerd. Op deze manier voelt deze buurt meer landelijk aan dan de rest van de wijk (Lörzing e.a., 2006). De twee andere buurten zijn meer stedelijk opgezet, flats worden hier afgewisseld met eengezinswoningen. Daarnaast is de gehele linkerzijde van wijk natuur.



Bron: Lörzing e.a., 2006, p.107.

2.5 Conclusie

De Vinex-wijk Nesselande is het uitvloeisel van 30 jaar ruimtelijke ordening in Nederland. De noodzaak voor woningbouw zo dicht mogelijk bij de bestaande stad heeft hier toe geleid. Het eerste, diepgaande, onderzoek naar stedelijke buitenwijken werd verricht door Gans (1967). Hij kwam hierin tot de conclusie dat de buitenwijken in zijn huidige vorm geen lang bestaan zouden hebben. Dit kwam door het feit dat de verwachtingen te hoog waren voor de wijk en dat er een te homogene samenstelling van de bevolking was. Deze kritiekpunten zijn 30 jaar later ook van toepassing bij het beoordelen van de Vinex-wijken (Lörzing e.a, 2006 & Duivesteijn, 1999). Het proces van het ontwikkelen van de Vinex-locaties is het laatste geweest in Nederland waarbij de overheid een sturende rol heeft gehad. Na de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening zijn veel taken van de ruimtelijke ordening overgedragen aan lagere overheden.

Veel van de kritiek punten die Gans in zijn boek van 1967 verwoordde waren in 1982, bij de herziende versie, alweer verleden tijd. De wijken waren heterogener geworden en men had geaccepteerd dat de sub-urbs geen eindstation waren, maar, net als andere wijken, passend voor een bepaalde levensfase. De sub-urbs waren doorontwikkeld naar een geaccepteerde woonwijk van een Amerikaanse stad. De Vinex-wijken in Nederland maken een nu eenzelfde soort ontwikkeling door. Waar er eerst veel kritiek op de Vinex was naderen veel wijken nu de voltooiingsfase. Het is nu dus de vraag in hoeverre de oorspronkelijk problemen nog aanwezig zijn en of Nesselande Hawtorne's (2004) kwalificatie van 'cool' verdient.



3. Woonmilieu & Verhuisgedrag

3.1 Woonmilieus

Een woonmilieu typologie of wijktypologie verdeelt het grondgebied van Nederland in, in verschillende groepen. Dit varieert van binnensteden van grote steden (grootstedelijk) tot aan ruraal gelegen gebieden (landelijk) (Wassenberg, 2004). Deze indeling geeft duiding aan de verschillende woonmilieus in Nederland en kent kenmerken toe die van toepassing zijn op deze milieus. Een woonmilieu is een samenspel van factoren die van invloed zijn op de beleving van de woonomgeving door de bewoners. Het gaat hierbij om fysieke factoren zoals het hebben van een tuin, de aanwezigheid van buurtvoorzieningen of de architectuur. Daarnaast spelen ook sociale factoren een rol, vindt er interactie plaats tussen de bewoners en wat zijn de omgangsvormen (Wassenberg, 2004)?

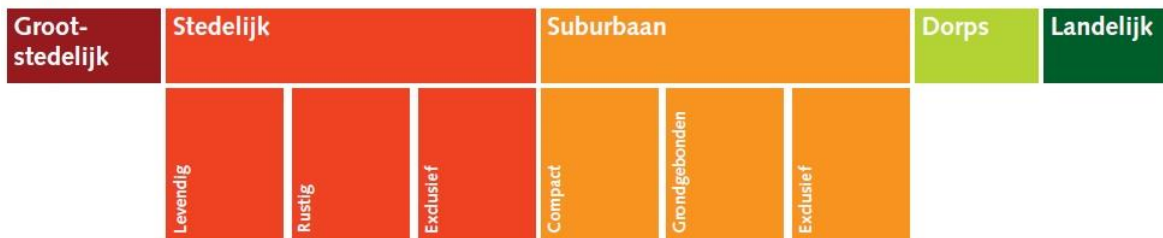
Het RIGO stelde in 1995 een schema op van in totaal 17 verschillende woonmilieus. Deze waren gericht op de stedelijke gebieden van Nederland en maakte een onderscheid tussen Vooroorlogse en Naoorlogse gebieden. Deze 17 gebieden werden later door het Ministerie van VROM (1997) nog aangevuld met de milieus 'Recente wijken na 1980' en 'Landelijke Nederland'. Deze, nu in totaal 19 woonmilieus, bedekten heel Nederland, waarbij opviel dat er een overschot was aan stedelijke woonmilieus en er slechts één enkele typering was voor de rurale gebieden van Nederland. Deze verdeling is echter te ruim, onder één woonmilieu vallen verschillende buurten met verschillende karakteristieken (Wassenberg, 2004).

Om de woonmilieus beter te laten aansluiten bij de daadwerkelijke omgeving heeft de Gemeente Rotterdam zijn eigen schema ontwikkeld. De 'Rosetta indeling' is de vertaalsleutel voor de verschillende woonmilieubenaderingen die al in de regio Rotterdam worden gebruikt. Deze indeling verbeterd de communicatie tussen alle betrokken partijen in de regio Rotterdam met betrekking tot de stedelijke opgaven. De Rosetta indeling van Rotterdam is weergegeven in afbeelding 3.1.

Afbeelding 3.1: De Rosetta verdeling van Rotterdam.

DE ROSETTA-INDELING

Milieus



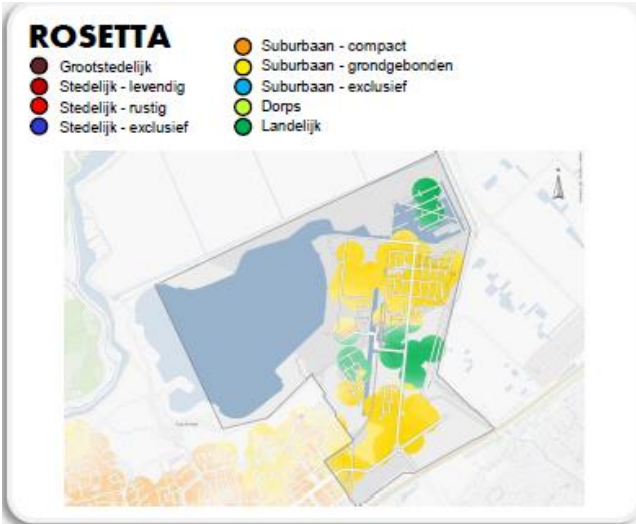
Bijvoorbeeld:

Centrale binnenstad	Historische binnenstad	Hofjes	Vooroorlogse villawijken	Zuidelijke tuinsteden Rotterdam	VINEX-wijken	Villawijken en buurtjes	Dorpen op	Landelijk lint (Omgebouwde)
Internationale OV-knoop	Vooroorlogse plekken in winkelstraten	Geherstructureerde plekken in vooroorlogse stadswijken	Rond oude stadsparken	(stads) wijken uit de jaren '50 tot '70	Woonerven	Resorts	Voorne-Putten	(Omgebouwde) boerderijen in buitengebied
Stuutproject	Centrale stationsgebieden	Langs oude singels	Oud lanenkwartier	Directe omgeving grote winkelcentra (Alexandrium, Krimpenhof)	Wijken uit jaren '30, '70, '80 en '90	Badplaats	Oude kernen	boerderijen in buitengebied
Citygebied Rotterdam	19 ^e eeuwse gordel	Tuindorpen Waterfronten			Oudere geannexeerde dorpen	Wonen bij golfbaan/jachthaven	groelgemeenten	Vrijstaande villa's
						Verstedelijkt lint		Rood-voor-Rood ontwikkeling
								Wonen aan de duinrand
								Wonen aan de dijk

Bron: Verstedelijkingsscenario 2020 Regio Rotterdam, stadsregio Rotterdam 2010.

Met de Rosetta indeling is de regio Rotterdam opgedeeld in een negental verschillende woonmilieus. Deze indeling is gemaakt om eenduidigheid te kunnen creëren over de toekomst van de gemeente. Met Rosetta zijn de bestaande woonmilieus en de plannen voor de toekomst in kaart gebracht, dit is gedaan voor elke regio. Op deze manier hanteert de gehele regio dezelfde karakteristieken voor de woonmilieus en is er geen sprake van miscommunicatie bij het implementeren van plannen (Stadsregio Rotterdam, 2010).

Afbeelding 3.2: Woonmilieu in Rotterdam Nesselande, 2012.



Bron: Smartagent company factsheet Nesselande, 2012.

Aan de hand van 'Rosetta' is Nesselande opgedeeld in twee verschillende woonmilieus, zoals te zien is op afbeelding 3.2. Aan de noord rand en in het centrum van de wijk is er overwegend een landelijk woonmilieu, de rest van de wijk valt te typeren als Sub-urbaan grondgebonden. Dit laatste woonmilieu is ook wat de gemeente Rotterdam voor ogen heeft met de Vinex-wijken gezien de typologie in afbeelding 3.1 onder 'sub-urbaan grondgebonden'. Het landelijke woonmilieu heeft zich ontwikkeld, en is nog altijd in ontwikkeling, door de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas en de daaraan grenzende groen locaties (Knoester, 2015).

3.2 Buurttevredenheid & Leefbaarheid

In welke mate iemand tevreden is met zijn woning en woonmilieu is slechts één aspect van de kwaliteit van het leven. De kwaliteit van het leven kan ingedeeld worden in een drietal aspecten. Ten eerste zijn er de sociale aspecten, zoals de sociale cohesie en de gevoelens van (on) veiligheid. Ten tweede zijn er de ruimtelijke aspecten, zoals het groen in de buurt en de aanwezigheid van voorzieningen. Als laatste speelt ook de kwaliteit van het milieu een

Figuur 3.1: Belangrijkste aspecten van de kwaliteit van het leven



Bron: Van Poll & van Kamp, 2001.

rol, zoals rust en schone lucht (Thorborg e.a., 2006). Al deze aspecten zijn samengebracht in figuur 3.1. In de rechter kolom staan factoren die verbonden zijn met dagelijkse activiteiten, gezondheid en sociale factoren. In de linker kolom staan factoren die invloed uitoefenen op de kwaliteit van het leven, de leefbaarheid (Vanderleyden & Pickery, 2010).

Van Kamp e.a. (2003) beschrijven dat het model, in figuur 3.1, een duidelijke, hiërarchische structuur heeft aangebracht in de onderzoeken naar buurttevredenheid. In eerdere onderzoeken werd er enkel een onderscheid gemaakt tussen objectieve en subjectieve karakteristieken van de omgeving. Deze gaven niet altijd een duidelijke beeld van de daadwerkelijke tevredenheid (Marans & Couper, 2000; Pacione, 1990; Aitken & Bjorklund, 1988). Tegenwoordig is er

meer aandacht voor zowel de individuele kenmerken als de buurt kenmerken. Onderzoeken van Parkes e.a. (2002) en Mohan & Twigg (2007), in Groot Brittannië, hebben aangetoond dat het vooral de buurtkenmerken zijn die een significante invloed hebben op de tevredenheid. Onderzoek van Van Dijk &

Oppelaar (2007) liet het tegenovergestelde resultaat zien in Nederland. Hier zijn het juist de individuele aspecten die een grotere rol spelen bij het verklaren van de buurttevredenheid. Er is dus geen uniforme uitkomst beschikbaar over factoren die van invloed zijn.

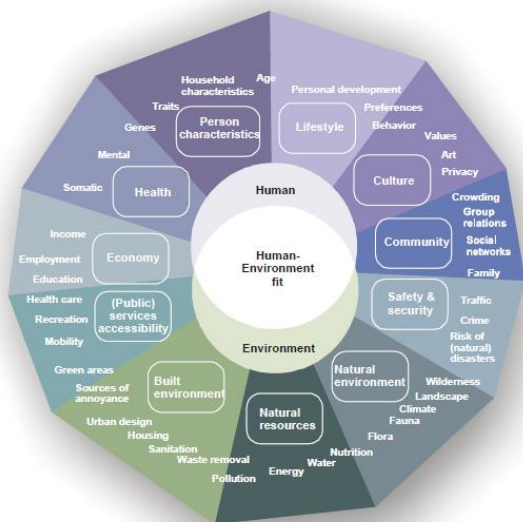
De voorgaande onderzoeken en theorie proberen op een simpele manier de buurttevredenheid en leefbaarheid vast te stellen en te verklaren. Van Kamp e.a. (2003) geven echter aan dat er een grote variatie zit in het gebruik van de termen ‘tevredenheid’ en ‘leefbaarheid’ en dat het daarom lastig is om een uniforme aanpak te genereren. Rybczynski (1986) beschrijft het onderzoek doen naar deze factoren als volgt:

“It’s like describing an onion. It appears simple on the outside, but it’s deceptive, for it has many layers. If it is cut apart there are union-skins left and the original form has disappeared. If each layer is described separately, we lose sight of the whole. The layers are transparent so that when we look at the whole onion, we see not just the surface but also something of the interior”

3.2.1 Leefbaarometer

Om de figuurlijke ui van Rybczynski (1986) goed te kunnen begrijpen wordt in Nederland voor de buurttevredenheid en de leefbaarheid iedere twee jaar het Leefbaarometer onderzoek uitgevoerd. De score van de leefbaarheid is berekend op twee factoren: de beleving van de leefbaarheid door de bewoners en hun woongedrag. Om dit in kaart te brengen wordt er op een z’n klein mogelijke schaal geanalyseerd. Dit gebeurt in dit geval met het zes positie postcodegebied (6PPC). Op deze manier kan er duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende wijken en buurten in een regio (Leidelmeijer e.a., 2008).

Afbeelding 3.3: Domeinen van leefbaarheid



Bron: Leidelmeijer & Van Kamp, 2003.

die te maken hebben met de woonomgeving. De domeinen zoals hier beschreven vormen het startpunt van het onderzoek waarbij de omgevingscondities iets zeggen over de leefbaarheid. De waarden die hieraan zijn toegekend zijn niet afkomstig van onderzoekers of beleidsmakers, maar worden afgeleid van de evaluaties die met de bewoners zijn gehouden. De beoordeling van een gebied is zodoende een mix van de ‘stated preferences’, wat mensen zeggen en denken, en de ‘revealed preferences’ hoe er daadwerkelijk wordt gehandeld (Leidelmeijer e.a., 2008).

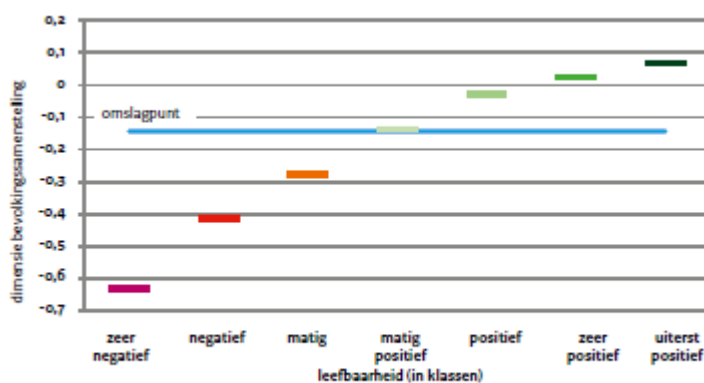
Om de ‘stated preferences’ in kaart te brengen wordt er gebruik gemaakt van een cross-sectie analyse. Dit wordt gedaan op de antwoorden van de bewoners op aspecten die te maken hebben met de woonomgeving. De omgevingscondities die het meest verklaren zijn daarbij van belang. Bij dit gedeelte

van het onderzoek worden de respondenten gevraagd hun mening te geven over hoe tevreden men is op alle verschillende aspecten, dit wordt dan later door de Leefbaarometer samengevoegd tot een algemene tevredenheid (Leidelmeijer e.a., 2008).

De 'revealed preferences' worden vastgelegd aan de hand van het woongedrag van mensen. Een belangrijk onderdeel daarvan is de 'willingness to pay'. Men is bereid meer te betalen voor een huis als dat betekend dat dit huis gelegen is in een veiligere en betere woonomgeving (Brachinger, 2002). De waarde van het huis wordt zo op deze manier bepaald met in het achterhoofd de prijs van een zelfde soort huis maar in een andere buurt. De positieve en negatieve kanten van een buurt en verschillen daarin tussen buurten bepalen de prijs, de zogenaamde hedonische prijsmethode. Deze hedonische prijsmethode kan achterhalen wat de waarde is die mensen aan een omgeving toekennen (Leidelmeijer e.a., 2008). Beide modellen leveren informatie op over de leefbaarheidsbeleving van bewoners. Deze leefbaarheid wordt uiteindelijk beoordeeld op alle omgevingsfactoren die significant zijn.

3.2.2 Early warning system

Afbeelding 3.4: Gemiddelde score op de dimensie bevolkingssamenstelling in relatie tot het omslagpunt



Bron: Leidelmeijer e.a., 2011.

weergegeven in afbeelding 3.4. Onder dit omslagpunt liggen de wijken die worden aangeduid als wijken met een leefbaarheidsprobleem, de wijken boven de lijn worden aangeduid als wijken met een gunstige leefbaarheid (Leidelmeijer e.a., 2011). Het omslagpunt van het Early Warning system ligt op het punt waar de leefbaarheid gemiddeld genomen nog positief is, maar waar, door selectieve migratie, de bevolkingssamenstelling aan het veranderen is. Naarmate de tevredenheid afneemt over de bevolkingssamenstelling zullen meer bewoners gaan verhuizen uit de wijk. Als het omslagpunt eenmaal bereikt is, is het voor gemeentes lastig om dit nog te keren (Leidelmeijer e.a., 2011).

De uitkomsten van de Leefbaarometer worden ingedeeld in klassen, lopend van zeer negatief tot aan uiterst positief. Deze indeling is van belang bij het bepalen van de leefbaarheid en kwaliteit van de wijk. Door de ontwikkeling van het Early Warning system kunnen mogelijke problemen met betrekking tot de leefbaarheid vroegtijdig worden herkend (Rraam, 2011). Het Early Warning system richt zich op het omslagpunt dat zichtbaar kan worden bij de dimensie bevolkingssamenstelling van de Leefbaarometer. Het omslagpunt ligt in het midden van de schaal op de waarneming 'matig positief', dit is

3.3 Life course theory & Planned behaviour

The life course theory of levenslooptheorie is bedacht en samengesteld rond het verhuisgedrag van mensen (Mulder & Hooimeijer, 1999). Het verhuisgedrag van mensen is afhankelijk van de levensloop en de behoefte en wensen die men heeft. Er zijn in totaal vier aspecten die van belang zijn in de levensloop van een persoon. De opleidings-, woon-, huishoudens-, en arbeidscarrière zijn van invloed op de beoordeling van de huidige woonomgeving en de beslissing om al dan niet te gaan verhuizen (Mulder & Hooimeijer, 1999). Een huishouden heeft te maken met meerdere personen die ieder een eigen levensloopbaan hebben. Het verhuizen naar een andere omgeving kan zodoende niet op ieder lid van het huishouden een positieve uitwerking hebben. Verhuizingen zullen daarom alleen ondernomen worden als de voordelen van de nieuwe woonomgeving dusdanig zijn dat ze groter zijn dan de nadelen (Mulder & Hooimeijer, 1999). De wens om te verhuizen wordt vooraf gegaan met de gedachte om te gaan verhuizen (Feijten & van Ham, 2009). Mensen of gezinnen die de wens hebben om te verhuizen wonen op dat

moment in een wijk die op sociaal demografisch gebied niet overeenkomt met hun eigen eigenschappen (Van Ham & Feijten, 2008).

De beslissing om te verhuizen en te veranderen van woonomgeving is niet alleen ingegeven door veranderingen in de verschillende carrières of de wensen van personen in het huishouden. De beslissing om van omgeving te veranderen is gemaakt binnen een context van beperkingen en mogelijkheden (Özüekren & Van Kempen, 2002). Het kunnen verwezenlijken van de verhuiswens en een volgende stap te zetten in de levensfase is afhankelijk van een viertal individuele hulpmiddelen:

- Materieel: Is er voldoende inkomen en financiële armkracht om de stap te kunnen maken (Özüekren, 1992).
- Cognitief: Beschikken de individuen over voldoende informatie en kennis van de woningmarkt en wat is het opleidingsniveau van de individuen (Smith, 1977)?
- Politiek: Worden de normen en waarden op een goede manier nageleefd, is er geen sprake van discriminatie en zorgt een veranderende woningsituatie niet voor een lagere sociale status (Van Kempen & Özüekren, 1998)?
- Sociaal: Zijn er voldoende sociale contacten die kunnen helpen bij het faciliteren van nieuwe woonruimte, deze contacten kunnen ook helpen bij het integreren in de nieuwe woonomgeving (Friedrichs, 1998)?

Naast de veranderingen in de levensloop en de individuele hulpmiddelen is er nog een derde factor van belang. *The theory of planned behaviour* laat zien dat de overtuiging en het gedrag (attitude) van een persoon meespelen in de totstandkoming van de intentie om de volgende stap te maken (Ajzen, 1991). In iedere situatie worden andere afwegingen gemaakt met betrekking tot de stap die genomen moet worden. Men vraagt zich in iedere situatie drie dingen af: Acht ik mijzelf capabel genoeg om de stap te ondernemen?, Wil ik daadwerkelijk deze stap ondernemen?, en hoe denkt mijn omgeving over de stap die ik ga ondernemen? (Ajzen & Fishbein, 1977). Feijten en Mulder (2002) maken hierbij nog het onderscheid tussen 'low-commitment households' en 'high-commitment households'. Het hangt af van het feit hoe groot de 'commitment' is met de huidige locatie alvorens er een overweging wordt gemaakt om te verhuizen. Alleenstaande hebben een laag 'commitment' omdat zij geen rekening hoeven te houden met andere leden uit een huishouden en zullen daarom eerder geneigd zijn te vertrekken. Gezinnen daarentegen hebben een hogere 'commitment' omdat deze rekening moeten houden met de eisen en wensen van alle leden van het gezin (Feijten & Mulder, 2002).

De eerste twee vragen spelen in iedere context een rol bij het nemen van een beslissing. De derde vraag neemt af in belangrijkheid naarmate de voorgenomen actie belangrijker wordt voor het individu (Ajzen & Fishbein, 1969). Tijdens het proces van het maken van afwegingen speelt de kans op succes een grote rol. Als op voorhand al blijkt dat een verhuizing weinig kans van slagen heeft, bijvoorbeeld door weinig aanbod, wordt de wens om te verhuizen uitgesteld (Clark e.a., 2006). Een huishouden verhuist uiteindelijk als alle voor en nadelen tegen elkaar zijn afgezet, en er op één locatie de belangrijkste waarden voor het gezin aanwezig zullen zijn, meer dan op andere locaties (De Jong, 2000; Coolen & Hoekstra, 2011).

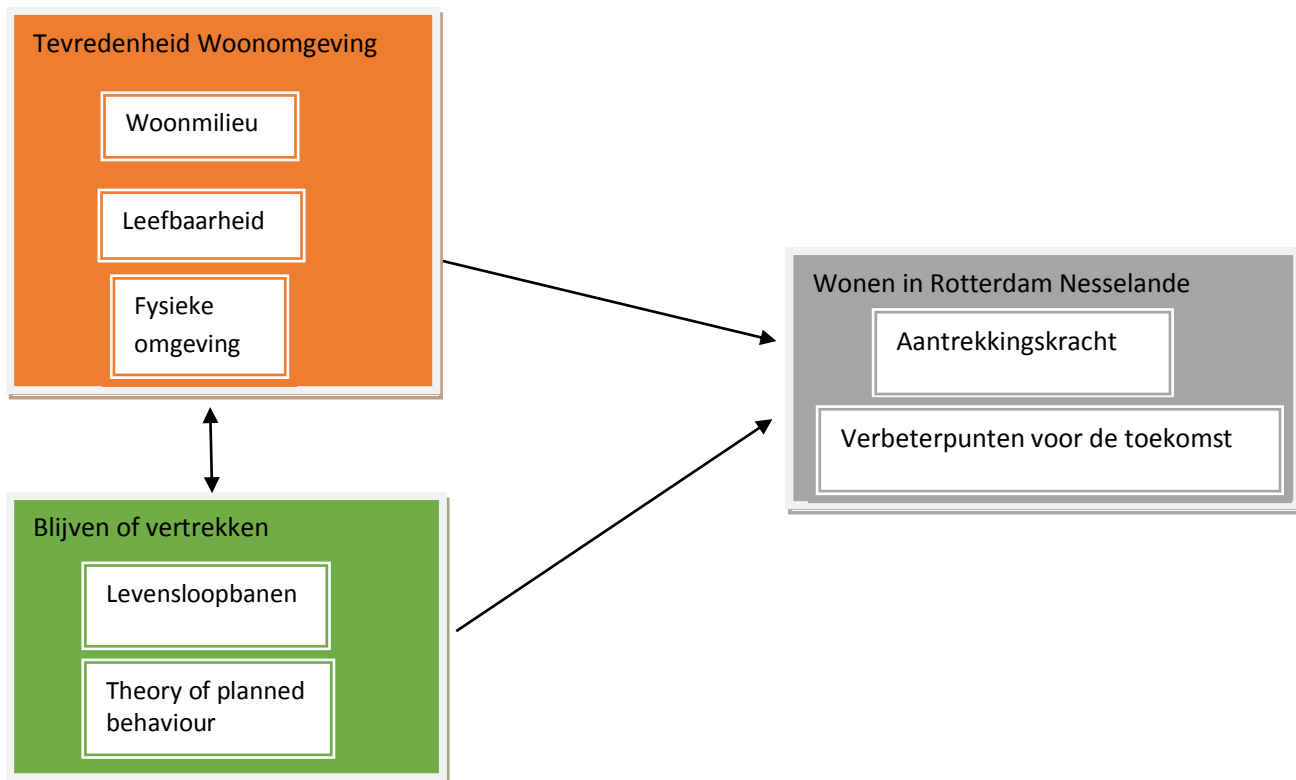
3.4 Conclusie & conceptueel model

Woongebieden in Nederland laten zich indelen in verschillende type woonmilieus. Maar door enkel van te voren vast te stellen of een woonwijk stedelijk, landelijk of een middenweg is zegt niets over het daadwerkelijke karakter van de wijk. Om een woonwijk daadwerkelijk te kunnen begrijpen moet dieper gekeken worden naar de leefbaarheid van de wijk en perceptie van de bewoners. Of men tevreden is met een woonwijk heeft met zowel buurtkenmerken als persoonlijke kenmerken te maken (Van Kamp e.a., 2003). De Leefbaarometer voert iedere twee jaar een diepgaand onderzoek uit naar de kwaliteit van een woonwijk. Hiermee wordt de leefbaarheid van een wijk vastgelegd en worden er patronen door de tijd heen ontdekt. De verandering van een wijk is ook van invloed op de mensen die er wonen (Leidelmeijer e.a., 2008).

De levenslooptheorie (Mulder & Hooimeijer, 1999) laat zien dat mensen in bepaalde levensfasen andere behoeftes hebben qua woning en woonomgeving en zodoende gaan verhuizen. Of men daadwerkelijk gaat verhuizen hangt af van vele factoren. Gezin, werk, opleiding en huidige woning spelen

allemaal een rol in de besluitvorming om te gaan verhuizen. Daarnaast speelt ook het, geplande, gedrag een rol. Tussen het zeggen dat men wil verhuizen en de daadwerkelijke verhuizing zitten nog veel afwegingen. De motieven en momenten van verhuizing zijn verschoven ten opzichte van 50 jaar geleden. Daarnaast zijn de woonwensen onderhevig aan de levensstijl van het gezin, men heeft een groter verlangen naar een bepaald type huis dan naar een bepaald type woonomgeving (Reijndorp e.a., 1998).

Hoe de levenslooptheorie en de verhuiscens van invloed is op Nesselande wordt duidelijk in hoofdstuk vijf. In dat hoofdstuk worden de statistische gegevens gekoppeld aan de hier genoemde theorie. Al de behandelde theorie en de relaties daartussen zijn weergegeven in onderstaand conceptueel model:





4. Plan van aanpak

In dit hoofdstuk wordt de methode van onderzoek vormgegeven en verder toegelicht. Het gaat hierbij om de hoofd en deelvragen, de toegepaste methode voor het onderzoek en de inhoud van het kwantitatieve en kwalitatieve gedeelte.

4.1 Onderzoeksstrategie & Methode

Voor het empirisch onderzoek is er gebruik gemaakt van een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Door gebruik te maken van deze beide vormen is er sprake van *triangulatie* en versterken de uitkomsten van de twee methodes elkaar (Bryman, 2012). De uitkomsten van de interviews geven een verklaring voor de cijfers van de Leefbaarometer. Daarnaast bieden de interviews verdiepende en achtergrond informatie over Nesselande. Ondanks het gebruik van beide onderzoeksmethode ligt de nadruk op het kwalitatieve gedeelte. De cijfers van de Leefbaarometer bieden enkel moment opnames, met de interviews wordt er dieper ingegaan op de meningen van de bewoners. Daarnaast bieden de interviews de mogelijkheid om kernpunten voor de toekomst op te stellen aan de hand van de antwoorden van de respondenten (Leidemeijer & Van Kamp, 2003).

Rotterdam Nesselande is voor dit onderzoek geselecteerd als *case study*. De wijk is één van de acht onderzoek wijken binnen het kader van De Vinexmensen en zodoende van belang bij het onderzoeken van de toekomst van de Vinex. Door beide onderzoek strategieën toe te passen op de *case study* is een duidelijk beeld van de wijk.

Betrouwbaarheid en validiteit zijn bij dit onderzoeken van belang, hiermee blijft de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd en kunnen aan de uitkomsten en conclusies rechten worden ontleend (Bryman, 2012). De betrouwbaarheid, dan wel, repliceerbaarheid, van dit onderzoek wordt gewaarborgd door alle gebruikte gegevens zoals de opzet van de interviews, de gebruikte coderingen voor de interviews en de data voor het kwantitatieve gedeelte op te nemen in de bijlages. Hierbij moet wel vermeld worden dat met interviews nooit 100% repliceerbaarheid gegarandeerd kan worden. De interviews gaan over de meningen van mensen en deze meningen kunnen over tijd veranderen.

De, interne, validiteit van dit onderzoek wordt aan de ene kant bewaard door gebruik te maken van een eenduidige structuur in de interviews. Door bij elk interview dezelfde volgorde van vragen aan te houden kunnen de antwoorden met elkaar vergeleken worden (Bryman, 2012). Door de privacy van de respondenten te waarborgen en de interviews te laten plaatsvinden in een voor hun vertrouwde omgeving is de kans op sociaal-wenselijke antwoorden of vertroebelde informatie zo ver mogelijk teruggebracht.

De externe validiteit van dit onderzoek is beperkt. De wijk Nesselande bevat specifieke kenmerken die niet of slechts ten delen vergelijkbaar zijn met andere wijken. De kenmerken gerelateerd aan specifieke Vinex aspecten zijn wel generaliseerbaar. Zodoende kunnen aan het einde van dit onderzoek, De Vinexmensen van de acht wijken worden vergeleken. De overige informatie is echter specifiek voor de wijk Nesselande of de stad Rotterdam en hebben verder geen waarde daarbuiten.

4.2 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek bestudeert de tevredenheid van de bewoners van Rotterdam Nesselande over hun wijk en in het bijzonder hoe deze bewoners de toekomst van de wijk zien. Daarnaast worden ook de factoren die samenhangen met de tevredenheid behandeld en in welke mate deze een invloed uitoefenen op de daadwerkelijk beleving van de wijk door de bewoners.

De volgende hoofdvraag is voor dit onderzoek geformuleerd:

“In hoeverre zijn de bewoners van de Vinex-wijk Rotterdam Nesselande tevreden met hun woonmilieu, wat is hun toekomstperspectief en welke factoren hangen hiermee samen?”

De resultaten van de drie onderstaande deelvragen geven samen een antwoord op de hierboven gestelde hoofdvraag. Alle concepten van dit onderzoek worden behandeld in de deelvragen. Deelvraag één richt zich op de huidige woontevredenheid en welke factoren hiermee samenhangen. Deelvragen twee richt zich op de bewoners van de wijk en deelvraag drie gaat puur over de wijk zelf.

1. In welke mate zijn de bewoners van Nesselande tevreden met hun woonmilieu en welke factoren hangen hiermee samen?

Deze deelvraag beantwoordt de tevredenheid van de bewoners aan de hand van de bestaande statistische gegevens van de Leefbaarometer. Deze gegevens worden op verschillende schaalniveaus geanalyseerd: voor Nesselande als wijk, op verschillende buurt-niveaus binnen Nesselande en in verhouding tot de stad Rotterdam. Op deze manier kunnen er uitspraken gedaan worden over de tevredenheid van de bewoners over hun wijk en welke factoren hiermee het meeste samenhangen. Verdere uitwerking van de methode voor deze vraag is te vinden in paragraaf 4.3.

2. Welke verwachtingen hadden de respondenten op het moment van het betrekken van de woning in Nesselande ten aanzien van het woonmilieu en leefbaarheid, in hoeverre is aan deze verwachtingen voldaan en hoe beïnvloedt het woonmilieu het toekomstperspectief?

Met deze deelvraag is gekeken in hoeverre de wijk voldoet aan de verwachtingen van de bewoners, wat de motieven waren om zich in Nesselande te vestigen en hoe hun mening over de wijk zich heeft ontwikkeld gedurende de periode dat men er woont. Daarnaast wordt hier de vraag beantwoord in hoeverre men zichzelf in de toekomst nog ziet wonen in Nesselande. Is de Vinex alleen voor een bepaalde levensfase of ziet men er zich langere tijd wonen. Verdere uitwerking van de methode voor deze vraag is te vinden in paragraaf 4.4.

3. In hoeverre is het woonmilieu in Nesselande stedelijk te noemen, wat zijn de kenmerken waarin in het woonmilieu van Nesselande zichtbaar wordt en hoe ziet de toekomst er, in positieve en negatieve zin, uit?

Deze laatste vraag speelt in op de stedelijke cultuur en toekomst van de wijk Nesselande. Hoe zien de bewoners Nesselande als Vinex-wijk? Is er een stedelijke, sub-urbane cultuur ontstaan zoals dat bedacht was bij de planning van de wijk of heeft de wijk zich ontwikkeld in een andere richting? Daarnaast wordt er bij deze vraag expliciet aandacht besteed aan de toekomst van de wijk. Wat, als de bewoner het voor het zeggen heeft, wat zien zij graag veranderd in de wijk? Het gaat hierbij om het aanpakken van probleem punten, maar ook het versterken van de krachtpunten. Verdere uitwerking van de methode voor deze vraag is te vinden in paragraaf 4.4.

4.3 Operationalisering kwantitatief gedeelte

Voor het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek is gebruik gemaakt van de cijfers van de Leefbaarometer. Deze cijfers zijn gebruikt om te onderzoeken wat de ontwikkeling van de leefbaarheid in Nesselande is.

Er is voor de analyse gewerkt met de beschikbare gegevens over de jaartallen 1998 tot aan 2012¹. De gebruikte gegevens zijn gebaseerd op clusters en postcodegebieden binnen de wijk. Door gebruik te maken van deze verdeling is er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de informatie op een kleinschalig niveau. Hierdoor zijn ook de verschillen tussen de diverse buurten zichtbaar en niet enkel de algehele score van de hele wijk. Een tweede motivatie voor deze verdeling is gebaseerd op het feit dat met enkel de scores op wijkniveau er niet voldoende informatie is voor een verdiepende analyse. Door gebruik te maken van de informatie op cluster en postcodeniveau is er meer informatie beschikbaar en zijn er in totaal 32 cases te identificeren. Deze 32 cases zijn niet gelijkmatig verdeeld over de verschillende jaren. Voor 2010 en 2012 is meer informatie beschikbaar dan over 1998, dit omdat in deze jaren de wijk zo goed

¹ De leefbaarometer is ook over 2014 uitgevoerd door de overheid, deze gegevens zijn echter nog niet publiekelijk toegankelijk en worden aan het eind van 2015 gepubliceerd.

als af is en er dus meer postcode en cluster gebieden zijn. Het is zodoende niet mogelijk om vergelijkingen te maken over de gehele periode van 1998 - 2012. Dit geeft een vertekend beeld, omdat er bijvoorbeeld voor 1998 maar drie cases beschikbaar zijn en over 2012 negen cases. De vergelijking door de tijd heen zijn om deze reden gemaakt van 2008 tot 2012.

Daarnaast is gebruik gemaakt van twee databases van de gemeente Rotterdam; 'Rotterdam in cijfers' en 'Wijkprofiel Rotterdam'. Deze twee bronnen bieden informatie op wijkniveau in vergelijking met de gehele gemeente Rotterdam. Door ook gebruik te maken van deze informatie is Nesselande afgezet tegen het gemeentelijk gemiddelde en is zichtbaar op welke factoren het beter of zwakker scoort dan de rest van de stad.

Voor de analyse van de gegevens van de Leefbaarometer is één hypothese opgesteld. Deze hypothese onderzoekt welke factor het meeste invloed uitoefent op de algemene leefbaarheidsscore van Nesselande. Deze hypothese is ook getest voor de gehele gemeente Rotterdam. Door de hypothese op beide schaalniveaus te testen is een vergelijking gemaakt over in hoeverre Rotterdam en Nesselande van elkaar verschillen op dit gebied.

4.3.1 Hypothese

De leefbaarheid score van Nesselande wordt het meest verklaard door de factor publieke ruimte.

De factor publieke ruimte wordt in de Leefbaarometer onder andere getoetst op groenvoorziening en de aanwezigheid van water. Het is deze factor die, doormiddel van de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas, de meeste invloed uit kan oefenen op de algehele leefbaarheidsscore. De Zevenhuizerplas is een cruciaal onderdeel van de wijk Nesselande, het biedt recreatie, ruimte en groen voor de wijk. Het is zodoende aannemelijk dat dit een significante rol speelt in de algehele leefbaarheidsscore.

Het uitvoeren van deze hypothese is gedaan in SPSS aan de hand een Multiple Linear Regression. In deze vergelijking was de totale leefbaarheidsscore van Nesselande de afhankelijke variabele en waren de zes factoren de onafhankelijke variabelen. Op deze manier is bekeken welke van de zes factoren² van de Leefbaarometer het meeste invloed uitoefent op de algehele leefbaarheidsscore. Voor het kunnen bepalen welke factor het meeste invloed uitoefent op de totale leefbaarheidsscore is gekeken naar de scores in de kolom 'standardized coefficients Beta'. Deze waarden zijn dimensie loze regressie coëfficiënten en geven het relatieve belang van de onafhankelijke variabelen aan (De Vocht, 2010). Alle zes de factoren zijn tegelijkertijd aan de regressie toegevoegd, het gaat hierbij om de significante en niet-significante factoren. In deze regressie waren er van de zes factoren, twee significant en vier niet-significant. De significante factoren waren; 'Bevolking' & 'Sociale samenhang'. De overige vier waren niet significant, waarbij opgemerkt dient te worden dat de factoren 'publieke ruimte' en 'woningvoorraad' net buiten de 0.05 significantie grens vielen en de andere twee variabelen daar verder van af zaten. De interpretatie van de uitkomsten is te vinden in paragraaf 5.2.

4.3.2 Analyse op schaalniveau binnen de wijk

Door in te zoomen op de verschillende buurten kan er een gedetailleerde vergelijking worden gemaakt, deze vergelijking is gemaakt op postcode niveau. De postcodes zijn onderverdeeld in verschillende clusters binnen de Leefbaarometer uitkomsten. Door op deze manier de informatie te gebruiken kan er een goed onderscheid kunnen maken tussen de drie verschillende buurten binnen Nesselande. Om een zo goed mogelijke vergelijking te kunnen maken zijn de gegevens vergeleken over de jaren 2008 tot aan 2012. Op deze manier zijn alle wijken gelijk getrokken en waren alle wijken ook al aanwezig. Om de interpretatie van de statische gegevens meer diepgang te geven is bij de analyse van deze cijfers al een voorschot genomen op de resultaten van de interviews. De uitkomsten van de Leefbaarometer worden verklaard aan de hand van de antwoorden van de respondenten.

² De zes factoren van de leefbaarometer zijn; Bevolking, sociale samenhang, publieke ruimte, veiligheid, voorzieningen en woningvoorraad.

4.4 Operationalisering kwalitatief gedeelte

Het werven van de respondenten is gedaan zonder enige voorkennis van de sociaal-demografische kenmerken. Er is voor deze aanpak gekozen omdat op deze manier het meest willekeurig mensen gekozen zijn voor een interview. De respondenten zijn geworven op straat. Door iedereen op straat aan te spreken met een korte introductie over het onderzoek en de vraag of men mee wilt werken is geprobeerd een zo goed mogelijk beeld van de wijk te schetsen. Door op verschillende tijdstippen en op verschillende dagen te gaan is de kans om zoveel mogelijk mensen tegen het lijf te lopen het grootst geweest. Door het werven van respondenten op deze manier uit te voeren zijn ook de persoonlijke voorkeuren en de selectie bias van de onderzoeker tot een minimum gereduceerd. Bij het aanbellen bij huizen kan er een voorselectie optreden op basis van de fysieke aanblik van het huis of de achternaam van de persoon. Door iedereen aan te spreken op straat is er op voorhand geen informatie over de respondent beschikbaar en is er op deze manier zo openlijk en vrij mogelijk over het onderwerp gecommuniceerd. De interviews die zijn afgenomen onder de bewoners van de wijk zijn alle gestructureerd aan de hand van een topiclijst. Deze topiclijst is opgenomen in bijlage 1. Voor iedere respondent zijn dezelfde vragen en een zelfde volgorde gehanteerd, hierdoor is het mogelijk om de antwoorden te vergelijken en zodoende gezamenlijk een toekomstvisie te kunnen formuleren.

Voor het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek zijn in totaal 12 interviews afgenomen met de bewoners van de wijk Rotterdam Nesseland. Er is na 12 interviews gestopt met het werven van nieuwe respondenten omdat op dit punt de verzadiging bereikt was. Onder de 12 respondenten waren mensen afkomstig uit verschillende bevolkingsgroepen, zie paragraaf 4.4.1. Deze groepen, die samen 80% van de wijk uitmaken, gaven in grote lijnen dezelfde antwoorden op de vragen. Het feit of men oud of jong was en of men wel of geen kinderen had, heeft weinig invloed gehad op de antwoorden van de respondenten. Na deze 12 interviews werd dus duidelijk wat de kernpunten van de wijk waren en wat er in de toekomst anders moet volgens de bewoners. Het was verder niet noodzakelijk om meer respondenten te werven aangezien de toegevoegde waarde daarvan slechts minimaal is. De gegevens van de respondenten zijn in de volgende paragraaf verwerkt.

Het analyseren van de interviews is eerst gebeurd aan de hand van 'open coding'. Alle relevante informatie is afzonderlijk gecodeerd. Voor een aantal, standaard terugkerende, antwoorden in de interviews, zoals de gezinssamenstelling en sinds wanneer men woonachtig is in de wijk, is voor ieder interview dezelfde code gebruikt. Nadat elk interview op deze manier is gecodeerd is overgegaan op het 'axial coderen' van de interviews. Hiervoor zijn alle 'nodes' in groepen geplaatst op basis van inhoud. Door dit op systematische wijze te doen is een codeboom ontstaan. Deze is te vinden in bijlage 2.

4.4.1 Gegevens respondenten

Het werven van het aantal respondenten voor interviews in Nesseland heeft langer geduurd dan oorspronkelijk gedacht. Tijdens de eerste keren van het werven van respondenten waren er weinig tot geen mensen op straat. Om toch tot een voldoende aantal respondenten te komen ben ik in totaal tien keer op pad gegaan in de wijk. In totaal ben ik op iedere dag van de week minimaal één keer door de wijk gegaan. Daarnaast ben ik op de drukke momenten van de week, als de kans dat een groter gedeelte van de wijk thuis is, nog een keer langs gegaan. Dit zijn de woensdagmiddag en de twee weekend dagen.

Tabel 4.1: Gegevens respondenten werving.

Werving respondenten	
Aantal keren wezen werven	10
Totaal gesproken personen	168
Aantal weigeringen	141
Aantal twijfel	21
Aantal instemmingen	6

Bron: Eigen gegevens onderzoeker, 2015.

De gegevens in tabel 4.1 laten zien dat de werving van de respondenten uiterst moeizaam is verlopen. Slechts zes mensen, 3.5% van de totale groep, was meteen bereid mee te werken aan het onderzoek. Met deze mensen is terplekke een afspraak gemaakt om een interview te kunnen houden. De overige zes respondenten zijn afkomstig uit de groep twijfelaars. Deze mensen waren op straat niet meteen bereid zich te verbinden aan

het onderzoek maar hebben een brief mee naar huis genomen. Aan de hand van deze brief³ hebben zij later alsnog contact opgenomen om een afspraak te plannen. De voornaamste reden voor de lage respons heeft te maken met het feit dat men geen interesse heeft in het meewerken aan een dergelijk onderzoek. Daarnaast was er ook een grote groep waarbij het moment van aanspreken niet uitkwam en men zodoende geen tijd had om naar de uitleg over het onderzoek te luisteren. Dit kwam doordat men of op weg was de kinderen van of naar school te brengen of omdat men gehaast op weg was naar een, zakelijke, afspraak.

Tabel 4.2: Gegevens respondenten onderzoek.

Aantal respondenten	12
<i>Man</i>	3
<i>Vrouw</i>	9
Gezinssamenstelling	
<i>Gezin met kinderen</i>	9
<i>Éénouder gezin</i>	1
<i>Stel zonder (thuiswonende)kinderen</i>	2
Gemiddelde woontijd in Nesselande	9 jaar
Vorige woonlocatie	
<i>Vanuit Rotterdam</i>	8
<i>Van buitenaf</i>	4

Bron: Eigen gegevens onderzoeker, 2015.

Ondanks de moeizame aanloop zijn er 12 mensen bereid geweest mee te werken aan dit onderzoek. Tabel 4.2 laat de statistische gegevens zien van deze mensen. Bij de verdeling tussen man en vrouw moet worden opgemerkt dat in een tweetal gevallen het interview is afgenomen met zowel de man als de vrouw des huizes. Maar aangezien de vrouw de hoofdrespondent was is deze ook als zodanig aangemerkt.

De gezinssamenstelling van de respondenten is overwegend een twee ouder gezin met kinderen. Dit komt voornamelijk door het feit dat Nesselande hoofdzakelijk door deze bevolkingsgroep wordt bewoond. De beperkte inbreng van andere type huishoudens leidt er echter niet toe dat er een eenzijdig beeld over de

wijk ontstaat. De antwoorden van de stellen zonder kinderen waren in detail wel anders, maar kunnen in hoofdlijnen terug worden gerelateerd aan punten die ook genoemd waren door de gezinnen. Beide groepen zien dus dezelfde mogelijkheden en problemen, de invulling ervan is alleen anders.

Daarnaast zijn de geïnterviewde respondenten al lang woonachtig in Nesselande. Sommige respondenten hebben al twee huizen bewoond gedurende die periode en andere wonen al de gehele tijd in de huidige woning. Enige uitzondering zijn de respondenten uit Waterwijk. Tussen het besluit te komen wonen in Nesselande en de daadwerkelijk verhuizing zat drie jaar. Dit vanwege het feit dat zij zelf hun huis lieten bouwen. Deze mensen zijn dus wel al langer betrokken bij de wijk dan dat ze er daadwerkelijk wonen.

Als laatste valt het op dat de respondenten voorheen door de gehele regio Rijnmond hebben gewoond. Slechts een enkeling is daadwerkelijk afkomstig uit het nabij gelegen Prins-Alexanderpolder. Rotterdam-Centrum, Rotterdam-Zuid en Nieuwerkerk aan de IJssel zijn de locaties waar de respondenten voorheen voornamelijk woonden.

³ Deze brief is bijgevoegd in bijlage 3.

5. Rotterdam Nesselande in de Leefbaarometer

Dit hoofdstuk is het eerste van de drie resultaten hoofdstukken dat zich richt op de beleving, leefbaarheid, tevredenheid en toekomst van Nesselande. In dit hoofdstuk staat de eerste deelvraag centraal: *In welke mate zijn de bewoners van Nesselande tevreden met hun woonmilieu en welke factoren hangen hiermee samen?*

5.1 Nesselande binnen de gemeente Rotterdam

De analyse van de kwantitatieve gegevens begint met een vergelijking tussen de wijk Nesselande en de gehele stad Rotterdam. Hiervoor is aanvullende informatie gebruikt van de gemeente Rotterdam. De twee databases 'Rotterdam in cijfers' en 'Wijkprofiel Rotterdam' bieden gedetailleerde informatie op uiteenlopende vlakken voor alle wijken binnen Rotterdam en voor de gemeente in zijn geheel. De vergelijking tussen Nesselande en Rotterdam is gemaakt om de wijk verder te kunnen plaatsen binnen de Rotterdamse context.

5.1.1 Nesselande en Rotterdam in de Leefbaarometer

Als de vergelijking wordt gemaakt tussen de gemeente Rotterdam in zijn geheel en de wijk Nesselande in het bijzonder valt één ding direct op. In bijna alle gevallen is Nesselande een tegenstelling van Rotterdam. Tabel 5.1⁴ toont de verschillen tussen Rotterdam en Nesselande op de zes factoren van de Leefbaarometer. Als de gemeente Rotterdam positief scoort op een factor is dat voor Nesselande een negatieve score en vice versa. Enkel op veiligheid zitten Rotterdam en Nesselande beiden aan dezelfde kant van de nullijn, waarbij de score van Nesselande minder negatief is dan het gemiddelde van de gemeente Rotterdam.

Tabel 5.1: Vereenvoudigde weergave scores Leefbaarometer Rotterdam en Nesselande in de periode 1998-2012.

Factoren Leefbaarometer	Gemeente Rotterdam			Nesselande		
	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Minimum	Maximum	Gemiddelde
Score op bevolking in bepaald jaar	-49,9996	37,2036	-22,772531	12,6494	37,2036	25,291797
Score op sociale samenhang in bepaald jaar	-49,9114	49,3793	-7,749112	-18,9053	39,0839	7,818462
Score op publieke ruimte in bepaald jaar	-43,0289	50	3,310162	-36,3932	31,537	-12,175412
Score op veiligheid in bepaald jaar	-49,9943	35,9762	-36,985181	-33,2986	9,1618	-16,425773
Score op voorzieningen in bepaald jaar	-31,4479	48,6966	15,611061	-31,4479	17,8888	-6,534817
Score op woningvoorraad in bepaald jaar	-49,4965	48,4697	-28,741286	24,4549	46,0327	32,842318

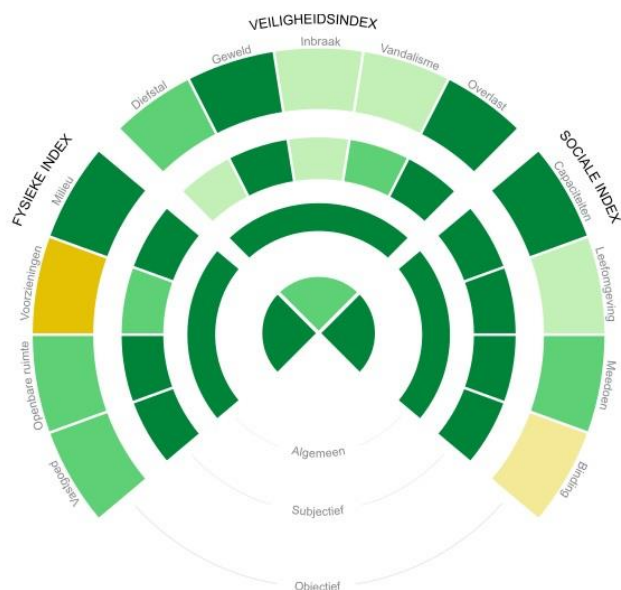
Bron: Gegevens Leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

De scores van de gemeente Rotterdam hebben een grotere spreiding over het spectrum van de Leefbaarometer. Dit is aannemelijk doordat de gemeente een grote diversiteit aan wijken heeft die zowel positief als negatief beoordeeld worden. De spreiding van Nesselande daar in tegen is meer beperkt omdat het slechts over één wijk gaat.

De twee grootste verschillen die waarneembaar zijn tussen Rotterdam en Nesselande zijn op de factoren bevolking en woningvoorraad. Binnen de gemeente worden deze twee factoren als negatief beoordeeld, terwijl men er in Nesselande tevreden mee is.

⁴ Er is hier voor een vereenvoudigde weergave gekozen omdat het op deze manier beter zichtbaar is. De daadwerkelijk SPSS uitkomsten zijn te vinden in bijlage 4.

Afbeelding 5.1: Scores leefbaarheid en tevredenheid Nesselande ten opzichte van Rotterdam, 2014.



Bron:
<http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/rotterdam/prins-alexander/nesselande/>, 2014.

het volgende hoofdstuk, geven een antwoord op de vraag waarom deze aspecten onder het gemiddelde zitten.

5.1.3 Woningen en huishoudens

Het laatste punt van vergelijking tussen Nesselande en de gehele gemeente Rotterdam richt zich op de huishoudensamenstelling en de verdeling in woningen. Deze aspecten geven een eerste inkijk in honkvastheid en bereidheid tot verhuizing van de bewoners van Nesselande.

Tabel 5.2: Verdelingen woningen Nesselande, Rotterdam, 2014.

	Wijk Nesselande	Gemeente Rotterdam
Huur	1.290	194.614
Koop	3.013	103.788
Onbekend	25	1.371
Totaal	4.328	299.773

Bron:
<http://www.rotterdamincijfers.nl/jive/report/?id=wone n&openinputs=true,2015>.

bestaat meer dan 50% van de woningvoorraad uit huurwoningen, terwijl in Nesselande bijna 70 % bestaat uit koopwoningen. Dit houdt in dat er in Nesselande bijna exact is voldaan aan de eis om maximaal 30% van de woningvoorraad voor (sociale) huurwoningen te reserveren.

5.1.2 Wijkprofiel Rotterdam

De analyse in de vorige paragraaf wordt ondersteund door de uitkomst van Wijkprofiel Rotterdam. Wijkprofiel Rotterdam biedt, net als de Leefbaarometer een vergelijking van Nesselande met Rotterdam. Afbeelding 5.1 laat de score van de wijk Nesselande zien ten opzichte van de gehele gemeente Rotterdam. Hoe groener het vlak hoe positiever er gescoord is op deze factor ten opzichte van het gemeentelijk gemiddelde. Op subjectief gebied, dus de meningen van de bewoners zelf, is men op elk vlak tevreden en scoort Nesselande boven het Rotterdamse gemiddelde. Op objectief gebied scoort Nesselande op twee aspecten onder het Rotterdamse gemiddelde, op de vlakken van voorzieningen en binding. De negatieve score op de voorzieningen is ook terug

te zien in de Leefbaarometer. De voorzieningen en de binding binnen de wijk als ook de binding van de wijk met de stad Rotterdam zijn ook behandeld in de interviews. Deze uitkomsten, in

Tabel 5.3: Verdeling type woning binnen Nesselande, 2014.

	Wijk Nesselande	Gemeente Rotterdam
Eengezinswoning	3.408	78.433
Benedenwoning	133	28.856
Flat zonder lift	213	83.948
Flat met lift	494	71.196

Bron:

<http://www.rotterdamincijfers.nl/jive/report/?id=wonen&openinputs=true,2015>.

om veel eengezinswoningen te bouwen met een tuin. De keuze voor deze verdeling woningen is juist gebleken. De eengezinswoningen zijn allemaal bewoond en de gemeente Rotterdam is op zoek naar locaties binnen de wijk waar er nog bijgebouwd kan worden. Aan de andere kant zijn de flats in Nesselande nog niet helemaal bewoond, waardoor een plan voor een derde flat voorlopig niet doorgaat (Knoester, 2015).

Als deze verdeling wordt doorgetrokken naar de verdeling tussen de verschillende type woningen, tabel 5.3, valt op dat Nesselande en Rotterdam ook hier van elkaar verschillen. In Nesselande is het overgrote gedeelte een eengezinswoning waar in Rotterdam het merendeel uit flats bestaat. Dit heeft onder andere te maken met de ruime opzet van de wijk. Hierdoor is er ruimte

Tabel 5.4: Type huishouden voor Nesselande en gemeente, 2014.

	Wijk Nesselande	Gemeente Rotterdam
Een-persoonshuishouden	932	147.779
Stel zonder kinderen	1.033	67.182
Stel met kinderen	2.090	59.120
Een-ouder huishouden	319	33.246

Bron:

<http://www.rotterdamincijfers.nl/jive/report/?id=bevolking&openinputs=true,2015>.

In tabel 5.4 is zichtbaar welke soort huishoudensamenstellingen er wonen in Nesselande en in vergelijking met Rotterdam. Hierbij valt op dat meer dan de helft van de huishoudens in Nesselande een huishouden met een kind

is, voor de gehele gemeente blijft dit steken op 29 %.

De voorgaande cijfers laten zien dat Nesselande voornamelijk bewoond wordt door twee-ouder gezinnen in een koop huis. Twee-ouder gezinnen met kinderen zijn 'high-commitment' gezinnen die erg gebonden zijn aan hun huidige woonomgeving (Feijten & Mulder, 2002). Dit wordt nog eens versterkt door het feit dat 70% van de wijk zich heeft gevestigd in een koop woning. Daarnaast zijn twee-ouder gezinnen in een levensfase waarin zij niet snel van woning zullen veranderen omdat zij op een punt zijn aanbeland in hun woon, arbeid en huishoudens carrière dat een zekere vorm van stabiliteit aanwezig is (Mulder & Hooimeijer, 1999).

5.2 Nesselande in SPSS

In de tweede paragraaf van de analyse van de cijfers van de Leefbaarometer wordt aandacht besteed aan de buurttevredenheid van Nesselande aan de hand van de Leefbaarometer. Ook wordt de hypothese getoetst die in het methode hoofdstuk was opgesteld⁵.

5.2.1 Wijktevredenheid

In welke mate de bewoners van Nesselande tevreden zijn met hun wijk en leefomgeving wordt bekeken aan de hand van de algemene leefbaarheidsscore. Tabel 5.5 toont de gemiddelde leefbaarheidsscore voor Nesselande en de minimum en maximum score die is gemeten in de periode tussen 1998 en 2012. Deze scores variëren van een 4 tot een 6 op de meetlat van de leefbaarometer, dit houdt in dat de bevolking van Nesselande hun wijk tussen 'Matig positief' en 'Zeer positief' plaatsen. Te allen tijde scoort

⁵ De Anova analyses zijn niet opgenomen in dit hoofdstuk maar zijn te vinden in bijlage 4.

Nesselande dus positief op de leefbaarheid van de wijk. Dit resulteert in een gemiddelde tevredenheidsscore van 5.25, dit getal komt overeen met 'Positief' op de meetlat van de leefbaarometer. De bewoners van Nesselande zijn dus tevreden over hun woonomgeving. Welke factoren hier het meeste invloed op uitoefenen wordt in de volgende paragraaf verklaard aan de hand van een multi lineaire regressie.

Tabel 5.5: Gemiddelde leefbaarheidsscore Nesselande in de periode 1998 - 2012.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Leefbaarheidssituatie algemeen	32	4	6	5,25	,718
Valid N (listwise)	32				

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

5.2.1 Algemene score

De hypothese die is getoetst in dit onderzoek is: *De positieve leefbaarheid score van Nesselande wordt het meest verklaard door de factor publieke ruimte*. Er is hierbij gekeken welke van de zes factoren de meeste invloed heeft op de algemene leefbaarheidsscore. De aanname is dat dit de factor 'publieke ruimte' is vanwege de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas.

Tabel 5.6 toont de verklaarde variantie van de, in deze regressie gebruikte variabelen. De in totaal zes variabelen hebben een verklaarde variantie van 0.892 (R Square) wat inhoudt dat de variabelen in totaal 89,2 % van de algemene leefbaarheidsscore bepalen. Dit houdt ook in dat er nog voor 10,8 % aan variantie te verklaren valt die niet is opgenomen in de factoren van de Leefbaarometer. De perceptie van bewoners over hun omgeving is een verklaring voor deze overige 10.8 %. De ervaringen en gevoelens van bewoners spelen een grote rol in hoe zij hun leefomgeving waarderen. Associaties en gevoelens zijn van belang bij het bepalen van de tevredenheid van een leefomgeving, maar dit is moeilijk vast te leggen in getallen.

Tabel 5.6: Verklaarde variantie van de zes factoren.

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,945 ^a	,892	,867	,262

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

In tabel 5.7 is de uitkomst van de Multiple Linear Regressie opgenomen. Hierin zijn de variabelen zichtbaar die in de formule worden opgenomen om de leefbaarheidsscore van Nesselande uit te rekenen (Unstandardized coefficients). De

Standardized Coefficients laten het relatieve belang en daarmee de invloed van de variabelen zien. De factor voorzieningen is de enige factor die een negatieve score heeft, een hogere positieve score op de factor voorzieningen leidt dus tot een verminderde invloed van de factor zelf. De overige factoren hebben allen een positieve invloed op de algemene leefbaarheidsscore.

Van de factoren die een positieve invloed hebben heeft de factor bevolking de grootste invloed op de algemene leefbaarheidsscore. Naast het feit dat de factor de grootste invloed heeft, is het ook de variabele in de formule die voor de meeste verandering zorgt in de waarde van de afhankelijke variabele.

De uitkomsten van deze analyse tonen aan dat de eerder gestelde hypothese ongegrond is. Het is niet de factor publieke ruimte, met de Zevenhuizerplas, die de meeste invloed heeft, maar de factor bevolking. Onder de factor bevolking valt onder andere de verhouding autochtoon en allochtoon en de financiële situatie van de bewoners. De homogeniteit van de wijk, voornamelijk autochtonen gezinnen waarvan beide ouders een baan hebben, wordt als prettig ervaren door de bewoners en heeft zodoende de meeste invloed op de algemene leefbaarheidsscore.

Tabel 5.7: Uitkomst Multiple linear regression Nesselande.

Model	Coefficients ^a				t	Sig.
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	5,017	,173		29,052	,000	
Score op bevolking in bepaald jaar	,020	,003	,610	6,928	,000	
Score op sociale samenhang in bepaald jaar	,008	,002	,297	3,411	,002	
Score op publieke ruimte in bepaald jaar	,004	,002	,149	1,888	,071	
Score op veiligheid in bepaald jaar	,008	,006	,152	1,512	,143	
Score op voorzieningen in bepaald jaar	-,001	,004	-,020	-,204	,840	
Score op woningvoorraad in bepaald jaar	,006	,003	,195	1,861	,074	

a. Dependent Variable: Leefbaarheidssituatie algemeen.

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

De zelfde regressie analyse voor de gehele gemeente Rotterdam laat een overwegend identiek beeld zien. De verklaarde variantie voor de gehele gemeente is lager, tabel 5.8. Voor de hele gemeente Rotterdam is er in totaal nog 18,1% van de Leefbaarheidsscore dat niet verklaard wordt de zes factoren van de Leefbaarometer. Dit heeft te maken met de grote diversiteit binnen de gemeente, in de regressie analyse van Rotterdam zijn in totaal 74 wijken opgenomen. Iedere wijk heeft unieke factoren die de leefbaarheid verklaren maar die niet meetbaar zijn binnen de Leefbaarometer.

Tabel 5.8: Verklaarde variantie Rotterdam.

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,905 ^a	,819	,817	,484

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

Voor de gehele gemeente is het ook de factor 'bevolking' die de meeste invloed uitoefent op de algemene leefbaarheidsscore, tabel 5.9. Als de coëfficiënten met elkaar vergeleken worden valt op dat deze niet veel van elkaar verschillen. Alleen bij de factor sociale samenhang is een groot verschil waarneembaar, deze is in Nesselande van groter belang dan in de gehele gemeente. De factor sociale samenhang heeft te maken met de samenstelling van gezinnen binnen de wijk en of er homo- of heterogeniteit is binnen de wijk. Tabel 5.4 liet al zien dat Nesselande hoofdzakelijk bewoond wordt door gezinnen met kinderen, terwijl in Rotterdam er meer eenpersoonshuishoudens zijn.

Doordat Nesselande erg homogeen is, is elke verandering binnen de wijk direct van invloed. Een verschillende groep bewoners zorgt direct voor verschuivingen binnen de wijk. Voor Rotterdam is dit minder van belang. Buiten de sociale samenhang zijn de andere vijf factoren min of meer van even groot belang binnen Nesselande als binnen Rotterdam. Hieruit kan worden geconcludeerd dat ondanks het feit dat Nesselande en Rotterdam erg van elkaar verschillen, de invloed van de factoren is nagenoeg gelijk.

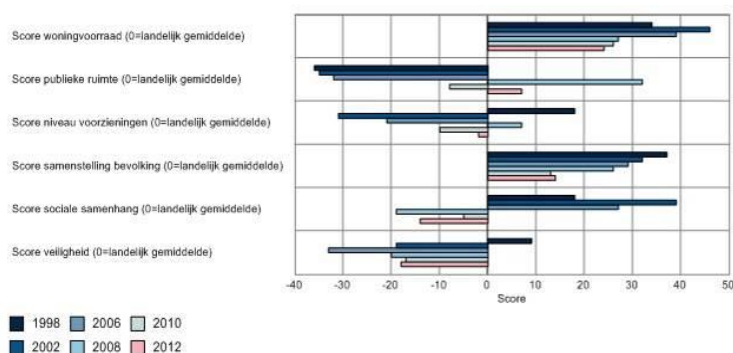
Tabel 5.9: Regressie analyse Rotterdam.

Model	Coefficients ^a			t	Sig.
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	5,202	,069		75,882	,000
Score op bevolking in bepaald jaar	,026	,001	,596	20,917	,000
Score op sociale samenhang in bepaald jaar	,007	,001	,115	4,864	,000
1 Score op publieke ruimte in bepaald jaar	,005	,001	,107	5,092	,000
Score op veiligheid in bepaald jaar	,012	,002	,152	5,328	,000
Score op voorzieningen in bepaald jaar	-,001	,001	-,021	-,864	,388
Score op woningvoorraad in bepaald jaar	,010	,001	,183	6,723	,000

a. Dependent Variable: Leefbaarheidssituatie in bepaald jaar

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

Grafiek 5.1: Score Nesselande op de leefbaarometer.



Bron: <http://www.leefbaarometer.nl/overzicht-leefbaarometer-per-buurt>, 2013.

De score door de tijd heen van Nesselande op de Leefbaarometer is te zien in grafiek 5.1. Zoals te zien is zijn er veel verschuivingen in de scores door de jaren heen. Maar in het algemeen kan gesteld worden dat de cijfers zich steeds meer rond het landelijk gemiddelde gaan concentreren. Ondanks de geleidelijk beweging richting het midden valt het op dat een drietal factoren positief scores (Woningvoorraad, publieke ruimte en samenstelling bevolking) en een drietal factoren negatief (Sociale

samenhang, veiligheid en voorzieningen). Om een betere vergelijking te kunnen maken door de tijd heen en meer diepgang te vinden achter deze algemene cijfers wordt de wijk Nesselande opgedeeld in zijn drie verschillende buurten; Badplaats, Tuinstad en Waterwijk.

5.3 Badplaats, Waterwijk en Tuinstad

In deze laatste stap van de analyse is gekeken naar de verschillen tussen de verschillende buurten binnen Nesselande. De drie buurten van Nesselande; Badplaats, Waterwijk en Tuinstad kennen een andere fysieke en sociale structuur. In deze paragraaf worden de resultaten getoond van de drie buurten in de jaren 2008, 2010 en 2012. De verklaringen van de cijfers zijn een voorschot op de uitkomsten van de interviews. Door alvast gebruik te maken van een gedeelte van de informatie van de interviews krijgen de cijfers van de Leefbaarometer in dit hoofdstuk meer betekenis.

5.3.1 Badplaats

Tabel 5.10: Score Badplaats in 2008, 2010 en 2012.

Score leefbaarometer			
Badplaats	2008	2010	2012
Bevolking	26,78	21,46	20,3
Sociale samenhang	-37,77	-8,04	-6,66
Publieke ruimte	29,35	-1,25	-0,43
Veiligheid	-18,79	-28,76	-14,97
Voorzieningen	13,11	-6,72	11,55
Woningvoorraad	25,12	10,77	26,19

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

De buurt Badplaats is gelegen direct aan de Zevenhuizerplas en beschikt over een grote boulevard, hierdoor heeft deze buurt een Mediterraan karakter. Tabel 5.10 toont de resultaten van de Leefbaarometer in deze wijk voor de jaren 2008, 2010 en 2012. De factoren publieke ruimte en sociale samenhang hebben in deze jaren de grootste verandering doorgemaakt. De sociale samenhang is in 2012 nog altijd onder het landelijke gemiddelde, maar is wel met ruim 30 punten verbeterd ten opzichte van 2008. Een verklaring hiervoor is dat in Badplaats zich ook de huurwoningen bevinden. De huurwoningen kennen over het algemeen een andere huishoudenssamenstelling dan de koopwoningen. En nu de wijk zo goed als af is, is er in Badplaats een betere balans tussen de verschillende groepen dan in 2008. De verandering in de factor publieke ruimte moet samen gezien worden met de factor veiligheid. De overkoepeling tussen deze twee factoren is de Zevenhuizerplas. Vanwege de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas is er verder weinig ander groen binnen Badplaats. Daarnaast levert de Zevenhuizerplas voor veel mensen die er direct aan wonen ook veel overlast. Het voordeel van het hebben van een groot water naast de deur weegt niet op tegen de geluidsoverlast, drank gebruik, taal gebruik en vervuiling van de publieke ruimte door de gebruikers van de Zevenhuizerplas. Deze gebruikers zijn voornamelijk jongeren die van buiten Nesselande komen. Door deze negatieve aspecten wordt de Zevenhuizerplas ook als onveilig ervaren, voornamelijk bij de mensen uit de koopwoningen die een gezin hebben.

Ondanks het feit dat de score op de factor voorzieningen zo goed als gelijk is gebleven is het wel noodzakelijk om het te vermelden. De voorzieningen in Nesselande zijn hoofdzakelijk het winkelcentrum en het multifunctionele centrum De Kristal. Een reden waarom men in Badplaats nog tevreden is over de voorzieningen heeft te maken met het feit dat men er dichterbij woont. In de twee andere buurten is er een groter negatieve ontwikkeling zichtbaar voornamelijk vanwege de afstand. Ook de kwaliteit van de voorzieningen is niet naar ieders wens, dit wordt in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt.

5.3.2 Waterwijk

De buurt Waterwijk is het gedeelte van Nesselande waarin de duurdere woningen staan. In dit gedeelte kan men zijn eigen kavel kopen en daarop naar eigen idee een huis laten bouwen. Tabel 5.11 laat de uitkomsten zien van de Leefbaarometer voor deze wijk in 2008, 2010 en 2012.

Tabel 5.11: Score Waterwijk in 2008, 2010 en 2012.

Score leefbaarometer			
Waterwijk	2008	2010	2012
Bevolking	33,69	28,49	28,38
Sociale samenhang	-24,32	13,19	7,47
Publieke ruimte	35,62	23,72	16,74
Veiligheid	-16	-14,74	-15,76
Voorzieningen	13,56	7,39	-4,02
Woningvoorraad	29,58	30,8	25,51

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

De buurt Waterwijk richt zich op welgestelde mensen die zelfstandig een woning bouwen die omringt ligt door groen en water. Op deze factoren, bevolking, publieke ruimte en woningvoorraad, scoort de wijk dan ook ruim boven het landelijk gemiddelde. Voor Waterwijk zijn de grootste veranderingen tussen 2008 en 2012 zichtbaar in de sociale samenhang en de voorzieningen. Voor de voorzieningen heeft de negatieve ontwikkeling vooral te maken met het feit dat de buurt ver verwijderd ligt van het winkelcentrum, zoals al duidelijk werd bij de

analyse van Badplaats. Daarnaast is dit deel van Nesselande pas voor de helft bebouwd, vanwege de financiële crisis en de hoge kavelprijzen in dit gebied loopt de verkoop stroef. Dit heeft als gevolg dat de buurt erg kaal is en er buiten de huizen en de aangrenzende sloten niks aanwezig is, ook geen voorzieningen voor kinderen bijvoorbeeld. Daarnaast geeft deze leegheid een onveilig gevoel. De straatverlichting is niet toereikend en oversteekplaatsen staan nauwelijks aangegeven.

In vergelijking met Badplaats is er het meeste verschil op de factor publieke ruimte. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat Waterwijk afgelegen ligt, de mensen hebben er geen geluidsoverlast van de plas, daarnaast heeft iedere woning zijn eigen steiger. Het aspect van open water en de groene ruimte weegt nog zwaarder in Waterwijk dan in Badplaats.

5.3.3 Tuinstad

Tuinstad is de derde en laatste buurt van Nesselande. Het is de grootste buurt van Nesselande en bevindt zich aan de oostelijke zijde, op afstand van de Zevenhuizerplas. Tabel 5.12 laat de uitkomsten zien van de scores van de Leefbaarometer voor dit gedeelte van de wijk in de jaren 2008, 2010 en 2012.

Tabel 5.12: Score Tuinstad in 2008, 2010 en 2012.

Scores Leefbaarometer			
Tuinstad	2008	2010	2012
Bevolking	29,41	17,66	14,68
Sociale samenhang	-21,82	1,81	-5,52
Publieke ruimte	31,54	8,58	11,42
Veiligheid	-19,52	-23,14	-24,67
Voorzieningen	9,71	-0,85	0,4
Woningvoorraad	25,73	16,6	11,96

Bron: Gegevens leefbaarometer (data.overheid.nl, 2015).

In Tuinstad zijn er minder uitschieters in de score waarneembaar dan in de andere buurten. Dit komt vooral doordat dit de grootste buurt van Nesselande is, en er dus meer mensen wonen. Een afwijkende score in Tuinstad heeft zodoende een minder grote invloed op de eindscore dan in de andere twee delen. Net als in Badplaats en Waterwijk zijn de factoren Bevolking en Woningvoorraad ruim boven het landelijke gemiddelde. Door de tijd heen worden deze scores wel minder. Dit heeft enerzijds te maken met de groeiende bevolking en minder invloed van de

uitschieters. Anderzijds heeft dit te maken met de dichtere bebouwing als gevolg van de groeiende bevolking. Er is door de jaren heen een grotere verscheidenheid aan woningen gekomen, er is minder de dominantie van een bepaalde type woning. De veiligheid binnen Tuinstad is het grootste probleem, en de score wordt door de jaren heen enkel negatiever. De Laan van Avant Garde, de straat die recht door dit deel van Nesselande heen loopt, is hier grotendeels de schuldige aan. De straat is de doorvoer as van de wijk en altijd druk met auto's, als gevolg hiervan is het niet veilig voor kinderen om in dit gedeelte op straat te kunnen spelen. In vergelijking met de twee andere wijken zijn er geen grote verschillen waarneembaar. Tuinstad toont op alle factoren overeenkomsten met een van de andere twee wijken.

5.4 Conclusie

Dit hoofdstuk stond in het teken van het beantwoorden van de deelvraag; *In welke mate zijn de bewoners van Nesselande tevreden met hun woonmilieu en welke factoren hangen hiermee samen?*

Als gekeken wordt naar de uitkomsten kan geconcludeerd worden dat de bewoners van Nesselande meer dan tevreden zijn met hun woonomgeving. Over het algemeen wordt Nesselande beoordeeld met een 5 op het spectrum van de Leefbaarometer wat gelijk staat aan een 'positieve' score. Het overgrote gedeelte van Nesselande bestaat uit eengezinswoningen die gekocht zijn. Deze woningen worden hoofdzakelijk bewoond door twee-ouder gezinnen. Nesselande wordt hiermee bewoond door 'high-commitment' gezinnen, vele malen meer dan in de stad Rotterdam zelf (Feijten & Mulder, 2002).

In totaal springen twee factoren er uit. Ten eerste is dat, in negatieve zin, de factor veiligheid. Zowel Rotterdam als Nesselande scoren onder het landelijke gemiddelde, waarbij het in Nesselande minder negatief is dan in heel Rotterdam. Binnen de Leefbaarometer scoren alle drie de buurten binnen Nesselande onder het landelijke gemiddelde. In Badplaats is de veiligheid door de jaren heen wel

verbeterd, maar nog altijd negatief, in Waterwijk is deze gelijk gebleven en in Tuinstad is deze zelfs verslechterd.

Ten tweede valt de factor bevolking op, in positieve zin. De bevolking binnen Nesselande is redelijk homogeen, twee verdieners met kinderen. Het is deze factor die de grootste invloed heeft op de algemene leefbaarheidsscore, daarnaast blijft deze factor binnen alle wijken altijd boven het landelijke gemiddelde. Ook binnen de gemeente Rotterdam heeft de factor 'bevolking' de grootste invloed op het algemene leefbaarheidscijfer. Ook de andere factoren laten een redelijke identiek beeld zien. Als echter alle cijfers van Nesselande en Rotterdam naast elkaar worden gelegd is het duidelijk dat Nesselande anders is dan Rotterdam. De woningen, huishoudens en beleving van Nesselande zijn in veel gevallen het tegenoverstelde van Rotterdam.



6. Wat vindt de Nesselander?

Hoe ervaren de bewoners de wijk, wat waren de verwachtingen over Nesselande en wat waren de motivaties om er te gaan wonen? Daarnaast gaat het over de stedelijke cultuur van Nesselande, de binding met de stad Rotterdam en het gevoel onder de bewoners. Wat vindt de Nesselander van Nesselande?

6.1 Gezinsleven in Nesselande

Het gezinsleven van de respondenten in Nesselande is een rode draad door de antwoorden in de interviews. Het gezin is vaak de reden waarom men verhuist is naar Nesselande, het gezin is leidend in hoe men de omgeving en medebewoners waardeert en het gezin bepaald vaak de toekomstige woonlocatie. Deze redenering wordt in het verloop van dit hoofdstuk verder verdiept en ook onderbouwd met uitspraken van de respondenten.

6.1.1 Motivatie voor het verhuizen naar Nesselande

De respondenten die geïnterviewd zijn voor dit onderzoek waren hiervoor woonachtig door de hele regio Rotterdam Rijnmond. Van der Wilt en Van der Zanden (2005) stelde tien jaar geleden dat Nesselande voornamelijk bevolkt zou worden door mensen uit de nabije omgeving zoals de Prins-Alexander polder. Deze aanname kan tien jaar later met een grote zekerheid worden weerlegd, de aantrekkingskracht van Nesselande strekt over de hele regio Rotterdam Rijnmond.

De voornaamste motivatie voor de respondenten om te gaan verhuizen was de wens om een gezin te starten of een grotere woning te vinden voor het huidige gezin. De keuze om te verhuizen naar Nesselande is in veel gevallen gemaakt op basis van de fysieke omgeving van de wijk en de uitstraling ervan.

De ruimte die binnen de wijk was speelde ook een rol in het besluit naar Nesselande te verhuizen. De huizen zijn ruim, veel huizen zijn ook voorzien van een grote tuin. En daarnaast speelde de Zevenhuizerplas een rol in de besluitvorming. De nabijheid van water en natuur zorgt ervoor dat de wijk een open uitstraling heeft.

De grootschalige ontwikkelingen van de wijk zijn begonnen in de periode 2006 – 2008. In deze periode begon de wijk zijn huidige vorm te krijgen. In deze tijdsperiode is ook het merendeel van de respondenten komen wonen in Nesselande. Zij zijn zodoende getuige geweest van de metamorfose van een lege zandvlakte tot de huidige vorm van de wijk.

6.1.2 Activiteiten van het gezin

Naast het feit dat de Zevenhuizerplas een extraatje was voor veel respondenten om te gaan verhuizen naar Nesselande is het ook van belang voor de activiteiten die worden ondernomen door het gezin. Mevrouw Kropmans, woonachtig in Badplaats verwoordt het als volgt:

“En verder vinden wij het heerlijk om, vooral als het mooi weer is, even een rondje om de plas te doen. En dan eindigen we op de boulevard met een ijsje bij de ijssalon en dan is het een prima zomer avond”

De Zevenhuizerplas wordt zodoende veel gebruikt in de zomer, voornamelijk door de gezinnen met kinderen. Verder is het ook een ideale locatie voor hardlopen of andere hobby's. Voor de overige activiteiten is een duidelijk verschil zichtbaar tussen de volwassenen en de kinderen. Voor volwassenen speelt het dagelijkse leven zich voornamelijk buiten de wijk af. Werk is voor geen enkele respondenten binnen de wijk. Men is werkzaam in Rotterdam, in Gouda, Utrecht of zelfs nog verder weg. Voor de kinderen van de gezinnen is het andersom. De kinderen gaan binnen de wijk naar school en beoefenen ook veel van hun hobby's binnen de wijk. Het enige waarvoor de kinderen de wijk uitmoeten is als zij op voetbal willen. Er is alleen een hockeyclub in Nesselande, maar geen voetbalclub. Daarom wijkt men uit naar Zevenhuizen of de nabijgelegen wijk Zevenkamp.

6.1.3 Toekomst van het gezin

Over één ding is iedereen het eens, Nesselande is niet het eindpunt voor de respondenten. Gans (1967) observeerde dit al in zijn onderzoek, de buitenwijken zijn slechts een schakel in de levensloop van personen en gezinnen. Dit geldt ook voor de Vinex-wijk Nesselande. Men is tevreden over de huidige woonomgeving, de huidige woning, maar men wil in de toekomst nog wel stap maken.

“Ik heb het hier prima naar mijn zin, maar ik zou hier ook zo uitstappen, dat maakt mij ook niet uit, ik ben niet echt honkvast. Maar dan wel enigszins in de buurt, want je zit natuurlijk met de kinderen, met school en sport. Dus dat zal ik ze nooit aandoen dat ze alles moeten veranderen.” (Meneer Hendriks, Badplaats).

Deze uitspraak raakt de kern van de toekomstperspectieven van de gezinnen in Nesselande. Zolang de kinderen nog op school zitten en een grote binding hebben met de wijk vertrekt men niet zo snel. Op het moment dat die motivatie ontbreekt, heeft bijna iedereen het idee om weer door te verhuizen. Over hoe deze vervolgstap eruit ziet is men minder eensgezind. Sommige respondenten willen binnen de wijk blijven, maar dan in een kleinere woning. Andere hebben wel de behoefte om uit de wijk te vertrekken. Dit kan dan twee kanten op, of men trekt terug naar de stad, of men gaat nog landelijker wonen, in een dorp.

6.2 Nesselande, de Vinex-wijk

Nesselande is een van de laatste wijken geweest die onder de noemer van de Vinex is gebouwd. Het bevat duidelijke Vinex kenmerken, maar is ook onderscheidend ten opzichte van eerder gebouwde Vinex-wijken in Nederland. In deze paragraaf gaat het over het gevoel dat Nesselande als Vinex-wijk oproept bij de mensen en of Nesselande als Vinex-wijk een positief of negatief imago heeft?

6.2.1 Nesselande als Vinex-wijk

Zoals uit de vorige paragraaf al bleek hebben veel mensen voor Nesselande gekozen voor de ruimte die er aanwezig is. Het feit dat het een Vinex-wijk is en de associaties die daarmee verbonden zijn hebben bij geen enkele respondent invloed gehad op het besluit om naar Nesselande te verhuizen. Men heeft gekeken naar de kwaliteit van de wijk en niet enkel oppervlakkig naar de naam ervan. Het is ook de kwaliteit van de wijk die ervoor zorgt dat mensen in de omgeving van de respondenten een positieve mening hebben over Nesselande. De wijk wordt getypeerd door ‘mooie huizen’, ‘veel groen’ en ‘er wonen mensen met geld’.

In sommige gevallen is er wel eens gereageerd van ‘Goh, ga je daar wonen’, maar deze reacties slaan om nadat men het eindresultaat heeft gezien.

“En in positieve zin zeggen mensen ook wel eens dat het een mooie wijk is, of dat het ze mee valt. Er was wel een beeld over Vinex-wijken dat wat minder was, maar als mensen dan zien in wat voor huis je woont en hoe de wijk is opgezet dan vinden ze dat toch wel leuk.” (Mevrouw Nederveen, Badplaats)

Naar aanleiding van de interviews met de respondenten kan gesteld worden dat het negatieve imago dat de Vinex opgeplakt heeft gekregen voor Nesselande niet van toepassing is. De oppervlakkigheid, massaliteit, eentonigheid en voorspelbaarheid zoals (Lörzing e.a. 2006) hun kritiek verwoorden, is misschien wel aanwezig, maar in wordt in zijn geheel niet als storend of negatief ervaren. Mevrouw Van Wersch verwoordt het al volgt:

“Nouja, je hebt wel een bepaald beeld, maar als je in een bepaalde fase zit pas je zelf ook binnen dat beeld. Je weet wat je krijgt als je hier komt wonen. Veel van dezelfde huizen en mensen in dezelfde fase. Dat weet je, dus in die zin zijn er geen verrassingen.”

Daar komt bij dat veel respondenten Nesselande ook afzetten tegen andere Vinex-wijken waarmee zij bekend zijn. Ypenburg, bij Den Haag, wordt hierbij het meest genoemd. Als men de vergelijking maakt tussen beide wijken is men blij dat Nesselande juist wat ‘normaler’ is, geen futuristische architectuur. Het simpele karakter waarom de Vinex in de beginjaren werd verguisd is in Nesselande daar in tegen erg geliefd.

6.2.2 Wonen in een Vinex-wijk

Naast het feit dat Nesselande een prettige wijk is, woont men er ook met plezier. De respondenten typeren Nesselande als een ideale wijk voor de levensfase waarin zij zich nu bevinden. Dat Vinex-wijken soms als slaapwijken worden weggezet wordt wel erkend door het merendeel van de respondenten, maar niet als een probleem gezien. Bijna iedereen binnen de wijk heeft het zelfde dagelijkse patroon en merkt zodoende weinig van het feit dat er overdag niemand is. Het principe van een slaapwijk is ook niet alleen het probleem van de Vinex. Veel mensen zien eenzelfde beeld ook in andere wijken.

“Nou ik vind, maar ik moet zeggen dat ik dat eigenlijk wel in heel Nederland vind, ik heb het idee dat toen wij jong waren, dat er toen veel meer werd buiten gespeeld.” (Mevrouw Hurkmans, Waterwijk)

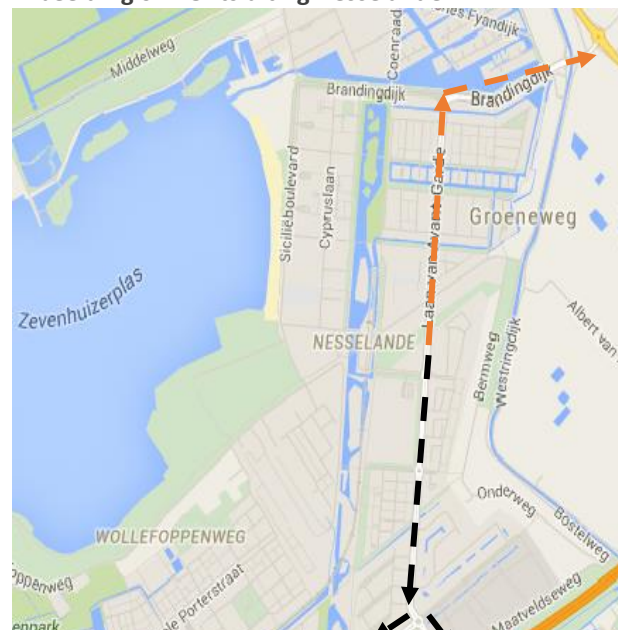
Ook in veel andere wijken, ook nog voor de Vinex, is er gekozen voor een duidelijke scheiding tussen wonen en werken. De bewoners zijn er aan gewend geraakt en vinden het geen probleem. Het brengt ook een zekere rust in de wijk wat als prettig voor de kinderen wordt ervaren.

Ondanks het feit dat men overwegend meer dan positief is over de wijk zijn er wel twee punten waar bijna iedereen zich aan stoort. Ten eerste is dat de ontsluiting in de wijk. Er zijn slechts twee uitgangen voor de wijk, afbeelding 6.1. Hierdoor staat men eigenlijk altijd vast, in de ochtend en in de middag.

“En wat een groot probleem blijft in de wijk, blijft de ontsluiting. Je moet of voor kwart over 7 zijn of na half 10. Over de Brandingdijk (Oranje pijl) is het altijd raak en langs de andere kant is het onder schooltijd niet te doen. Dus dat blijft wel een punt van ergernis.” (Mevrouw Siekman, Tuinstad)

Gerelateerd aan het probleem van de ontsluiting is het probleem van de veiligheid in de wijk. De centrale as door de wijk heen, de Laan van Avant Garde, is voor kinderen geen veilige straat om over te steken vanwege de hoeveelheid auto's. Daarnaast zijn er geen veilige oversteekplaatsen gecreëerd. Er zijn geen strepen op de weg of lichten die duidelijk maken dat het om een oversteekplaats gaat. Het punt van veiligheid en auto gebruik is ook vaak naar voren gekomen als het gaat om de toekomst van de wijk. In het volgende hoofdstuk wordt dit verder uitgewerkt.

Afbeelding 6.1: Ontsluiting Nesselande.



Bron: Eigen materiaal onderzoeker.

6.2.3 Beleving van de wijk

De waardering voor de wijk van de respondenten is niet onderhevig aan de fysieke veranderingen die er plaats hebben gevonden in de wijk. De aspecten die men waardeerde, de ruimte en de nabijheid van natuur, aan Nesselande in het begin worden ook nu nog steeds gewaardeerd. Ondanks dat het voller en drukker in de wijk is geworden vindt men dat het er nog altijd gezellig is. Het zijn dus vooral de mensen die de wijk levendig en aantrekkelijk maken.

“We hebben leuke burens, maar het is ook niet dat iedereen iedere dag bij elkaar op de stoep staat of met een kratje bier voor de deur zit. Maar verder, gewoon, een comfortabele buurt.” (Meneer Verkennis, Tuinstad)

Bij de interviews met de gezinnen is het vaak naar voren gekomen dat men het prettig vindt het Nesselande een homogene wijk is. Kinderen maken snel vrienden binnen de wijk en ouders kunnen elkaar ondersteunen doordat zij allemaal in dezelfde levensfase zitten. Het zijn dus de individuele kenmerken die een grotere rol spelen in de buurttevredenheid dan de fysieke kenmerken, een stelling die Van Dijk & Oppelaar (2007) al onderschreven.

6.3 Voorzieningen

Nesselande is uniek als Vinex-wijk door de aanwezigheid van de Zevenhuizerplas. De aanwezigheid van een groot, natuurlijk water, en het omliggende natuur gebied is voor veel mensen een groot pluspunt van de wijk. De Zevenhuizerplas heeft echter ook negatieve kanten. En daarnaast is ook de kwaliteit van de overige voorzieningen niet altijd toereikend genoeg.

6.3.1 Zevenhuizerplas

In paragraaf 6.1, over het gezin, is al naar voren gekomen dat de Zevenhuizerplas een belangrijke rol speelt binnen de wijk. Het is voor veel respondenten net dat extraatje dat de wijk interessant maakt, daarnaast wordt er veel gebruik van gemaakt voor recreatieve doeleinde.

Voor gezinnen is het ideaal door het strand, kinderen er kunnen zwemmen, het gevoel van vakantie ligt er letterlijk om de hoek. Daarnaast biedt de Zevenhuizerplas veel mogelijkheden tot recreatie, de scouting voor kinderen en windsurfen voor volwassenen zijn de twee meest gehoorde activiteiten. De Zevenhuizerplas is omringt door een groot natuur gebied, dit wordt gebruikt voor fietsen, hardlopen en het genieten van de natuur. Al met al biedt de Zevenhuizerplas een landelijk en open gevoel.

Naast de positieve reacties over de Zevenhuizerplas zijn er ook negatieve aspecten naar boven gekomen gedurende de interviews. Veel van de respondenten storen zich aan de jongeren die gebruik maken van de Zevenhuizerplas. Deze jongeren zijn vooral afkomstig uit andere delen van Rotterdam. Mevrouw Riek-Rozenbeek, woonachtig in Waterwijk verwoordt het als volgt:

“Je merkt wel, ik blijf maar aan een kant van het strand. Het gedeelte van het midden tot aan de winkels, daar komen andere mensen, niet vanuit de wijk. Die blowen, roken, drinken en hebben een taalgebruik waar mijn kinderen niet bij hoeven te zijn.”

Gedurende de zomermaanden is er zodoende een duidelijk scheiding zichtbaar op het strand. Aan de linkerkant de pubers en aan de rechterkant de ouders met kinderen. Door het invoeren van een alcoholverbod en strengere regels rondom het strand wordt geprobeerd om beide groepen naast elkaar te laten genieten van de natuur.

6.3.2 Winkels

Het tweede kernpunt dat naar boven kwam gedurende de interviews over de voorzieningen was het winkelcentrum. Het winkelcentrum is klein, maar voorziet in de basisbehoeftes van de bewoners. Toch is men niet tevreden met de kwaliteit van het winkelcentrum en het aanbod van winkels. Ten eerste is de fysieke structuur van het winkelcentrum niet uitnodigend. Doordat het direct aan de boulevard is gelegen staat er altijd een sterke wind die het niet uitnodigend maakt om even bij de winkels te blijven hangen. Mevrouw Krijgsman, woonachtig in Tuinstad vat dit kort samen:

“En ik denk dat er ook wel wat aan het winkelcentrum gedaan kan worden, dat het iets meer uitnodigend wordt. Het is een grote toechhoek en er staat ook veel leegstand.”

Daarnaast is het aanbod van de winkels niet toereikend genoeg, naar de mening van de respondenten. Dit heeft twee achterliggende redenen. Ten eerste is de ontwikkeling van het winkelcentrum te laat op gang gekomen. Op dat moment hadden veel bewoners hun vaste winkels al gevonden buiten Nesselande. Veel mensen zijn bij deze winkels buiten de wijk gebleven op het moment dat het winkelcentrum in Nesselande klaar was. De winkels lopen op deze manier veel klandizie mis. Daarnaast is er een gebrek aan kwaliteitswinkels op het winkelcentrum. Er zit geen specifieke groenteboer of slager, wat wel een wens is

van veel van de respondenten. Dit heeft er onder andere mee te maken dat de huren op het winkelcentrum erg hoog zijn, beginnende ondernemers kunnen het hoofd niet boven water houden en er is eigenlijk alleen maar plek voor winkelketens. Al met al zijn vooral de supermarkten nuttig volgens de bewoners, maar verder kan het winkelcentrum wel een opwaardering gebruiken.

6.3.3 Overige voorzieningen

Van de overige voorzieningen die er in de wijk zijn, gaat het vooral over de voorzieningen voor kinderen. Voor jonge kinderen is er meer dan voldoende in de wijk te doen. Er zijn voldoende speelplekken tussen de huizen aangelegd, er is een hockeyclub in de buurt en de scholen die er zitten zijn van een hoog niveau. Wat volgens de respondenten wel een gemis gaat zijn, voor hun zelf, maar vooral voor de kinderen, is het vertrek van de bibliotheek. Meerdere respondenten hebben aangegeven daar regelmatig gebruik van te maken. De gemeente Rotterdam wil de bibliotheken echter meer gecentreerd gaan plaatsen en daardoor verdwijnt deze uit de wijk. Voor oudere kinderen, pubers, is er minder te doen. Dit is een onderwerp dat in het volgende hoofdstuk, de kernpunten voor de toekomst, uitgebreid besproken wordt.

Een van de kernpunten van de Vinex, op het gebied van voorzieningen, was dat wonen, werken, recreatie en natuur gecombineerd moesten worden binnen de wijk (Jókövi, 2006). Hierin is Nesselande gedeeltelijk geslaagd. Wonen, recreatie en natuur zijn elementen die in de wijk aanwezig zijn. Deze elementen zijn ook allemaal op loop of fietsafstand aanwezig (Boeijenga & Mensink, 2008). Voor werk is er echter geen plek binnen Nesselande. Dit heeft gedeeltelijk te maken met de financiële crisis, hierdoor is het bedrijven terrein nooit echt van de grond gekomen. Ondanks dat er weinig werklocaties zijn in de wijk is er wel behoefte aan onder sommige respondenten.

“Dus ik denk als je dat, dat ondernemerschap, wat hier toch wel is, vorm wil gaan geven dat deze wijk echt wel een wijk is waarin je dat goed zou kunnen. En dan denk ik zomaar even praktisch aan een plek waar ouders kunnen werken of waar ze ontmoetingen kunnen hebben.” (Meneer Van Wingerden, Tuinstad)

6.4 Binding van Nesselande en Rotterdam

Nesselande, gesitueerd in de meest noordoostelijke hoek van Rotterdam, is een Rotterdamse wijk met een Rotterdamse postcode. De vraag is echter in hoeverre de mensen zich ook Rotterdams voelen en in hoeverre er binding is tussen de stad en de wijk?

6.4.1 Nesselande en Rotterdam

Al in de eerste evaluatie rapporten over de Vinex (Baljon e.a., 1998 & Duivesteijn, 1999) werd er geconcludeerd dat er weinig tot geen binding was tussen de Vinex-wijken en de aangrenzende stad. Deze conclusies zijn ook van toepassing op de wijk Rotterdam Nesselande. De binding van Nesselande met de stad Rotterdam komt enkel voort uit het feit dat het merendeel van de bewoners voorheen ook in Rotterdam woonde, dat er veel Feyenoord supporters wonen en dat de wijk onder de gemeente Rotterdam valt.

“Het zijn wel Rotterdammers of mensen die iets met Rotterdam hebben, maar tegelijkertijd blij zijn dat het 20km van Rotterdam ligt.” (Mevrouw Siekman, Tuinstad)

Daarnaast is de aanwezigheid van de metro de enige verbondenheid met de stad. Maar als er echt gekeken wordt naar de binding, het gevoel dat de mensen hebben met de stad is dit nihil. Meneer Van Wingerden, woonachtig in Tuinstad zegt het als volgt:

“Wij zitten best vaak in de stad, maar het kost je toch een half uur. Dus dat gevoel, dat je een half uur onderweg bent, dan zit je er best ver vandaan. Dus hier in Nesselande is niet echt het gevoel dat dit Rotterdam is.”

Het gevoel met de stad Rotterdam is dus beperkt, iedereen wil echter wel benadrukken dat het anders is. Men voelt de behoefte om zich af te zetten tegen Rotterdam. Veelgehoorde uitspraken zijn: 'Het is hier ruimer', 'Hier woont een andere laag van de bevolking dan in de rest van de stad' en 'Nesselande is mooier'. Het feit dat er bijna geen binding met de stad is heeft dus vooral te maken met het feit dat Nesselande anders voelt dan Rotterdam.

"Nou het voelt helemaal niet als Rotterdam, het is een wijk apart. Het is iets in de natuur en dat verwacht je niet in Rotterdam. In Rotterdam denk je aan vies, vuil, hoge gebouwen en veel verkeer. Maar dat heb je hier helemaal niet. Het is apart van Rotterdam." (Mevrouw De Lang, Badplaats)

Het is geen typische Rotterdamse wijk en zodoende is er weinig binding tussen de wijk en de stad. De cijfers in het vorige hoofdstuk toonde dit ook aan, Nesselande is ,op één na, op elke factor verschillend van Rotterdam. Ondanks het feit dat de wijk dus 'anders' is, beschrijven mensen het wel als een wijk voor normale mensen. Het is een wijk voor: 'Doe maar normaal dan doe je al gek genoeg'. Dit is dan wel weer een hele Rotterdamse mentaliteit.

6.5 Stedelijke cultuur van Nesselande

Zoals in de voorgaande paragraaf al naar voren kwam heeft de wijk Nesselande een Rotterdamse achtergrond, maar in de beleving en dagelijkse activiteiten heeft het geen binding met de stad. Dan blijft nog de vraag staan, in hoeverre is er sprake van een stedelijke cultuur in Nesselande. Heeft de wijk stedelijke karakter eigenschappen of is het meer dorps?

6.5.1 Binding tussen de bewoners

Op de vraag of Nesselande een stedelijke wijk of meer een dorp is was het antwoord eenzijdig. Iedere respondent vindt dat de wijk meer naar een dorp neigt. De aanwezigheid van veel groen, de Zevenhuizerplas en het feit dat er grotendeels rond om de wijk geen andere bebouwing is, zorgen ervoor dat er geen stedelijke gevoel heerst. Daarnaast komt het dorps gevoel door de mensen die er wonen. Zoals in het vorige hoofdstuk al zichtbaar werd, ruim 55% van de huishoudens is een huishouden met kinderen. Veel bewoners zitten in dezelfde levensfase. Dit leidt in Nesselande niet tot een saaie homogene wijk zoals Gans (1967) voorspelde, maar tot een wijk waarin men elkaar kan helpen en er activiteiten worden ontplooid. Het idee van eilandjes binnen de wijk, zoals Gans (1967) dat stelt, kan in ieder geval worden weerlegt. Men loopt niet de deur bij elkaar plat, maar doordat iedereen in dezelfde situatie zit heeft men steun aan elkaar. En dit gevoel van samenhang en overeenkomende karaktereigenschappen zorgt ervoor dat het meer een dorps karakter heeft. De sociale controle is misschien minder groot dan in een echt dorp, maar het ons kent ons gevoel is in grote mate aanwezig in Nesselande.

"Hier in de straat is er heel veel verbondenheid met elkaar. Ik heb ook niet het gevoel dat deze wijk geen betrokkenheid toont. Er wordt voldoende georganiseerd en er is voldoende betrokkenheid." (Mevrouw Riek-Rozenbeek, Waterwijk)

6.5.2 Nesselande als beste van twee werelden

Als de informatie van de voorgaande twee paragrafen wordt samengevoegd kan worden gesteld dat de wijk Nesselande het beste van twee werelden is. Men is blij dat het tegen de stad aan ligt en ook omringd is door andere gemeentes. Op deze manier zijn er veel uitval mogelijkheden voor sport en voorzieningen. Aan de andere kant is men blij dat het een dorps en rustig karakter heeft. Al met al is bijna iedereen het er wel over eens dat Nesselande een perfecte mix is van beide werelden.

"Aan de ene kant rij je zo de stad in, maar aan de andere kant zit je meteen in de polder. En dat vind ik er wel heel erg fijn aan, een beetje het beste van beide kanten." (Mevrouw Nederveen, Badplaats)

6.6 Conclusie

In grote lijnen kan gesteld worden dat Nesselande aan de verwachtingen van de bewoners heeft voldaan. Men ging op zoek naar een wijk waarin er ruimte was voor natuur, recreatie en in veel gevallen het starten van een gezin. Als de meningen van toen met nu worden vergeleken is iedereen nog altijd positief en is de wijk in de beleving van de bewoners beter geworden. De saaie, homogene en oppervlakkige wijk, waar Gans (1967) al voor waarschuwde en door Lörzing e.a. (2006) nog eens werd onderstreept, is in Nesselande totaal niet aan de orde.

Op het gebied van veiligheid, ontsluiting en voorzieningen zijn er nog stappen te maken binnen de wijk, dit zijn punten die ook al door de Leefbaarometer zijn waargenomen. Maar buiten deze aspecten is men tevreden over zijn of haar woonomgeving. Hierbij speelt vooral het sociale aspect een rol. Er is een balans gevonden van aan de ene kant het hebben van sociale contacten binnen de wijk, het helpen van elkaar en de wijk levendig te houden doormiddel van activiteiten. Aan de andere kant is er de rust van de natuur en de ruimte in de wijk. Dezelfde afweging wordt gemaakt als het gaat om stedelijkheid of een meer dorps karakter. De stad is dichtbij in het geval dat het noodzakelijk is, maar tegelijkertijd ver genoeg dat de bewoners van Nesselande in rust kunnen wonen.

En toch, ondanks alle positieve kanten van de wijk, heeft men niet het gevoel dat Nesselande het eindstation is. Voor de huidige levensfase is het een ideale wijk, maar veel respondenten met kinderen denken later, als de kinderen het huis uit zijn, nog weer een stap te maken. Gezien de kwaliteit van de wijk is het zeer aannemelijk dat de vrijgekomen huizen wederom gevuld zullen worden door jonge gezinnen met een kind of kindwens. Hoe Nesselande er voor hun in de toekomst gaat uitzien wordt in het volgende hoofdstuk besproken.



7. Nesselande over 20 jaar

In het laatste gedeelte van de interviews is aan de respondenten de vraag voorgelegd: *‘Als u het voor het zeggen had, wat zijn de sterke punten die nog verder naar voren gehaald moeten worden en wat zijn de negatieve kanten die aangepakt moeten worden?’*

Aan de hand van deze vraag zijn er talloze ideeën en verbeterpunten over Nesselande naar boven gekomen die er toe moeten leiden dat het over 20 jaar ook nog plezierig wonen is in Nesselande. In het voorgaande hoofdstuk ging het vooral over de huidige stand van zaken in Nesselande. In dit, laatste, hoofdstuk gaat het over de toekomst van de wijk. De uitkomsten van de interviews zijn gebundeld in een aantal kernpunten die het meest genoemd werden. Deze kernpunten zijn volgens de bewoners van groot belang voor het voortbestaan van de wijk zoals zij die kennen. Al de informatie leidt in de laatste paragraaf tot een toekomstbeeld van hoe Nesselande er uit ziet in 2035.

7.1 Benutten van het potentieel van Nesselande

Zoals de voorgaande twee hoofdstukken al lieten zien zijn de bewoners van Nesselande ruim tevreden met hun woonomgeving, hun eigen woning en het leven in Nesselande. Toch ziet ook bijna iedere respondent dat er nog meer potentie in de wijk zit dan dat er nu wordt uitgehaald. Deze potentie is zichtbaar op vele verschillende vlakken. Ten eerste is er de ontwikkeling van al bestaande plannen. Bij de ontwikkeling van Nesselande zijn er plannen opgesteld over de invulling van de publieke ruimte in Nesselande, en voornamelijk, over de rol die de Zevenhuizerplas kan spelen in de wijk. Veel van de opgestelde plannen zijn niet van de grond gekomen om uiteenlopende redenen. Ten tweede kan er volgens de bewoners meer gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die de Zevenhuizerplas biedt. Het gaat hierbij dan vooral om, sportieve, activiteiten. De roeibaan die er ligt wordt amper gebruikt en het plan voor een waterskibaan is nog altijd in ontwikkeling. Dit zijn plannen waarmee de Zevenhuizerplas een nog meer centrale rol kan gaan spelen binnen de wijk. Met de uitwerking van deze plannen komen er ook meer activiteiten voor andere levensfasen dan alleen jonge kinderen. Dit zijn punten waarmee het potentieel van de Zevenhuizerplas nog meer naar voren gehaald kan worden.

Ook het plan om de Zevenhuizerplas en de Rotte met elkaar te verbinden is, nog, niet gebeurd. Op deze manier kunnen er meer plezierboten op de Zevenhuizerplas komen en kunnen de mensen in Nesselande met een bootje ook doorvaren naar Rotterdam. Op deze manier wordt het aantrekkelijker gemaakt om gebruik te maken van de Zevenhuizerplas voor pleziervaart en is er tegelijkertijd meer binding met Rotterdam.

Daarnaast kan er nog meer worden gehaald uit het bestaande winkelcentrum. Het huidige winkelcentrum in Nesselande sluit in veel gevallen niet aan bij de behoeftes van de bewoners. Veel bewoners zijn van mening dat er in Nesselande behoefte is aan meer specialiteitzaken. Het gaat hierbij dan om een slager, bakker of een groenteboer. Door in de toekomst meer in deze behoefte te voorzien kan voorkomen worden dat veel bewoners zijn of haar boodschappen doet buiten de wijk.

“Er zit best geld onder de mensen hier. Die echt wel bereid zijn om kwaliteit te kopen. Maarja nu zitten we met een Kruidvat en een Zeeman. Maar ik denk wel dat mensen er geld aan uit willen geven. Nu vluchten ze naar een andere wijk en blijven daar hangen.” (Meneer Hendriks, Badplaats)

Ook met het ondernemerschap en werkmentaliteit van de bewoners van Nesselande kan nog meer gedaan worden. Er kan een gunstiger klimaat ontstaan voor bewoners en overige ondernemers om een winkel te openen of een nieuwe bar. Dit kan gerealiseerd kunnen worden door speciale ruimtes in te richten waar ouders kunnen flexwerken en waar tegelijkertijd de kinderen op de crèche of buitenschoolse opvang zitten. Hiermee kunnen bepaalde functies gecombineerd worden. Dit heeft ook als extra effect dat er minder verkeer is binnen de wijk, wat weer een verlichting geeft voor het ontsluitingsprobleem.

7.2 Ontsluiting van Nesselande

Het hiervoor aangehaalde probleem van de ontsluiting in de wijk is voor veel bewoners ergernis nummer één. Nesselande is dusdanig opgezet dat er maar twee uitvalswegen zijn. En dit is niet voldoende voor de hoeveelheid auto's die er in de wijk zijn. De kinderen zitten overwegend binnen Nesselande op school en de ouders werken allemaal buiten de wijk. Twee keer per dag is er zodoende file. Het probleem van de ontsluiting kent echter meerdere verhalen en zodoende is het lastig om een passende oplossing te vinden voor de toekomst. Ten eerste zijn er bewoners die van mening zijn dat er meer uitvalswegen moeten komen, maar tegelijkertijd graag het alleen recht behouden voor het gebruik maken van die wegen.

“Als er gewoon meer uitvalswegen zijn. Maar de vervelende kant van dat is dat er dan meer sluipverkeer door de wijk komt en dat zou ik dan geen fijne bijkomstigheid vinden.” (Mevrouw Nederveen, Badplaats)

Er wordt dus van de gemeente gevraagd meer wegen aan te leggen, maar de mensen die aan de doorvoeren van de wijk wonen krijgen op die manier ook meer verkeer voor hun deur dat niet in Nesselande hoeft te zijn. Een meer voor de hand liggende optie is dat er minder gebruik wordt gemaakt van de auto binnen de wijk. Dat men op de fiets oplopend de kinderen naar school brengt of boodschappen doet en alleen met de auto daadwerkelijk de wijk uitgaat. Meneer Van Wingerden (Tuinstad) ziet het dubbelzijdige van het probleem in:

“Maar ik vind het niet echt negatief, ik weet ondertussen dat het zo is. En ik doe het zelf ook, ik ga ook met de auto naar de school. Ik ben gewoon onderdeel van het probleem.”

Het probleem van de ontsluiting is zodoende een probleem dat niet gemakkelijk op te lossen is. De bewoners zijn zich bewust van het probleem, maar zijn tegelijkertijd niet bereid of niet in staat om minder gebruik te maken van de auto.

Gerelateerd aan het probleem van de ontsluiting van de wijk is het parkeerprobleem. In sommige delen van Nesselande zijn er parkeerplaatsen tussen de huizen door. Op deze manier is er onvoldoende plek voor auto's en tegelijkertijd zijn de straten zodat kinderen er kunnen spelen. Maar in de rest van Nesselande wordt de auto geparkeerd in de straat. Door de hoeveelheid auto's in Nesselande is het lastig een plek vlakbij de eigen woning te vinden. Een oplossing hiervoor is om door heel Nesselande aparte parkeerplekken aan te leggen. Dit is echter in de nog verdere toekomst ook niet voldoende doordat de jongeren van de wijk ook scooters en auto's gaan krijgen. Hiermee is de brug geslagen naar het tweede grote vraagstuk voor de toekomst, wat gebeurt er met de wijk als de kinderen pubers worden?

7.3 De kinderen van Nesselande

Het tweede grote vraagstuk voor de toekomst van Nesselande heeft te maken met de kinderen van de buurt. De hoeveelheid kinderen in Nesselande heeft een aantal, kleine gevolgen, voor het huidige leven in de wijk. De hockeyclub is vol en kan geen aanmeldingen meer accepteren, tegelijkertijd is er geen voetbalclub in de wijk. Sommige kinderen worden dus gedwongen om buiten de wijk te gaan sporten. Daarnaast is het aantal speelplekken voor kinderen niet gelijkmatig verdeeld over de wijk. Vanuit sommige hoeken van Nesselande is het zodoende onpraktisch om daar met de kinderen naar toe te gaan. Dit zijn echter kleine problemen die ook door de bewoners niet als heel erg worden beschouwd, over het algemeen is er meer dan voldoende voor jonge kinderen. Het probleem zit meer in de toekomst, als deze kinderen opgroeien en pubers worden. Veel respondenten noemen het feit dat er veel kinderen in de wijk zijn de reden dat de wijk levendig is, op zijn minst voor de mensen die in die levensfase zitten. Als er in de toekomst niks wordt gedaan voor de pubers zullen deze de wijk uitgaan en verliest Nesselande een deel van zijn kwaliteit.

“De jongeren zijn de toekomst, en niet iedereen krijgt het zelf voor mekaar om wat leuks te gaan doen. En dan krijg je allemaal hangjongeren. Dat moeten wij niet willen en zij zelf ook niet.” (Mevrouw Riek-Rozenbeek, Waterwijk)

Veel respondenten, voornamelijk de gezinnen met kinderen, geven dan ook aan dat zij de toekomst van Nesselande op dit vlak onzeker inzien. Het gaat hierbij dan voornamelijk om de activiteiten

die er voor jongeren te doen zijn in Nesselande. Met de aanleg van een skatebaan is al gedeeltelijk geanticipeerd op de toekomstige vraag, dit is echter niet voldoende. Als er niet meer voor de kinderen wordt georganiseerd is de angst dat deze kinderen uit verveling rotzooi gaan trappen. Over welke activiteiten dat precies moeten zijn heeft men nog geen inzicht in. Dit komt onder andere door dat de respondenten met kinderen nog niet in die fase zitten en dus nog weinig inzicht hebben in wat de vraag gaat zijn in de toekomst. Toch is er de verwachting dat dit proces zich in de toekomst vanzelf reguleert.

“Ja ik kan er nog niet zo goed over oordelen, omdat wij nog geen kinderen in die leeftijd hebben. Maar ik ben er ook wel van overtuigd dat dat zich ook wel weer gaat ontwikkelen in zo wijk. Als er meer vraag naar is komt het vanzelf wel.” (Mevrouw Siekman, Tuinstad)

Een tweede punt is het ontbreken van een middelbare school in Nesselande. In een aantal jaar zal er daarom elke dag een grote optocht van jongeren zijn die op de fiets naar een middelbare school buiten de wijk gaan. Of de ouders zullen nog meer gebruik moeten maken van de auto om de kinderen naar school te brengen. Op die manier verstoppen ook de wegen in de nabij gelegen wijken. Een oplossing voor dit probleem is om de huidige basisscholen dusdanig om te bouwen dat het een multifunctioneel gebouw wordt. Op het moment dat er minder vraag naar basisscholen is kan eenvoudig middelbaar onderwijs worden gegeven in hetzelfde gebouw. Hiermee wordt er fysiek ook niet veel veranderd aan de wijk. Dit is ook noodzakelijk aangezien in een jaar of 20 Nesselande op hetzelfde punt zit als nu, een jonge wijk met veel gezinnen met een kindwens. Het samengaan en combineren van functies en faciliteiten is daarom voor belang. Voor elke levensfase is er zodoende voldoende aanwezig binnen de wijk.

7.4 Overige punten

De hiervoor aangehaald punten worden door een groot deel van de respondenten onderschreven. Daarnaast zijn er ook een aantal punten die niet door iedereen worden genoemd, maar die wel van belang zijn. Ten eerste zijn dat de hoogspanningskabels die door de as van de wijk lopen. Deze zijn voor een aantal respondenten een doorn in het oog. Door hier een oplossing voor te verzinnen gaat de wijk er beter uitzien.

“Maar wat mij wel een doorn in het oog is, zijn die hoogspanningsmasten. Dat vind ik dus echt jammer. Iedere keer denk ik weer van wie heeft dat nou bedacht die lelijke dingen.” (Mevrouw Hurkmans, Waterwijk)

Daarnaast is er rol voor de gemeente weggelegd op het gebied van interactie met de bewoners. Een aantal respondenten hebben zich in het verleden, en een enkeling ook nu nog, actief ingezet voor de wijk. De door hun aangedragen verbeterpunten of, kleine, aanpassingen binnen de wijk worden door de gemeente vaak verworpen. Dit met als argument dat het niet binnen het oorspronkelijk bestemmingsplan past. Een voorbeeld hiervan was het skatepark dat aan de boulevard is aangelegd. Men is het er unaniem over eens dat het een goede ontwikkeling voor de wijk is dat dit is aangelegd. Het biedt meer sportmogelijkheden en zorgt voor meer leven in de wijk. Het is vooral de locatie die de bewoners aan de boulevard stoort.

“Want daar hebben we wel echt last van, dat geluid van die skates draagt langs het flat omhoog. Maar met dat advies werd niets gedaan. Bij de gemeente wordt niet naar de bewoners geluisterd. Het bestemmingsplan was zo en dat wilde ze niet veranderen.” (Mevrouw De Lang, Badplaats)

Naast het skatepark zijn er nog een aantal andere punten aan te dragen waarbij de gemeente zich niet flexibel heeft opgesteld. Om Nesselande in de toekomst nog een aantrekkelijk woonwijk te houden is het wel noodzakelijk dat er meer interactie komt tussen gemeente en bewoners. Veel van de bewoners zijn bewoners van het eerste uur en zijn zodoende geconfronteerd met de kinderziektes van de wijk. Door samen tot oplossingen te komen kunnen deze verholpen worden.

7.5 Conclusie: Nesselande in 2035

Nesselande in 2035 is een buurt zijn waarbij waarschijnlijk een deel van de bewoners vertrokken is. Enerzijds terug de stad in en anderzijds naar een nog landelijker gelegen gebied. De nieuwe lichte bewoners die in Nesselande komen wonen, vertonen overeenkomsten met de huidige groep bewoners. Gezien deze verwachting is het ook lastig om drastische veranderingen in Nesselande aan te brengen op basis van de huidige resultaten. In 15 á 20 jaar is er weer een bevolkingsgroep die behoefte heeft aan voorzieningen voor jonge kinderen. Meneer Verkennis gaf dit ook al aan in zijn interview:

“Je moet vooral onderhoud doen, dat het er goed uit blijft zien, dat is het belangrijkste, maar geen ingrijpende veranderingen. En dan op een gegeven moment, en dan heb je het over langer dan 15 jaar, dat er toch mensen wegvallen, en dan krijg je weer een soort vergroening.”

De huidige groep bewoners zijn in veel gevallen de eerste bewoners en zijn in die zin de testpersonen van de wijk. Door nuttig gebruik te hebben gemaakt van hun meningen en ideeën is Nesselande in 2035 een wijk geworden waarin er plek is voor meerdere bevolkingsgroepen. De Zevenhuizerplas is een plek geworden waar enerzijds ontspannen kan worden, ouders en kinderen naast elkaar. Anderzijds biedt de Zevenhuizerplas voldoende uitdaging in sportieve activiteiten en natuur. De wijk Waterwijk is af, voorzien van vele architectonisch hoogstandjes die de wijk nog net wat extra aanzien geven. Daarnaast is de kwaliteit van de rest van Nesselande behouden en daar waar nodig bijgestuurd. Het winkelcentrum is uitgebreid en heeft nu voldoende aanbod in producten. In de Kristal, het sociale hart van de buurt, is plaats gemaakt voor mixing zones. Ouders en kinderen, ouderen en jongeren en werk en recreatie. De multifunctionele zalen zijn te gebruiken door al deze groepen en zorgen er op die manier voor dat er meer binnen de wijk gebeurt en er nog meer binding is. In zijn algemeenheid is de ontwikkeling in Nesselande een voorwaartse geweest. Nesselande staat bekend om zijn groen en kwaliteit binnen Rotterdam, Nesselande is een begrip geworden.

8. Conclusie

Herbert Gans (1967) was de eerste onderzoeker die intensief onderzoek verrichte naar het leven in een buitenwijk. Hij kwam tot de conclusie dat buitenwijken in zijn huidige vorm niet zouden kunnen voortbestaan. De wijken waren te eentonig, homogeen en de verwachtingen die eraan gesteld werden waren te hoog. Dertig jaar later, bij de start van de ontwikkeling van de Vinex-wijken, is precies dezelfde kritiek geuit (Lörzing e.a., 2006; Baljon e.a., 1998). De Vinex-wijken zijn ontwikkeld om de stedelijke groei op te kunnen vangen binnen de stedelijke regio's zelf. Dit kwam ten goede aan de internationale concurrentiepositie van Nederland en aan de vitaliteit binnen de steden. Met de Vinex is uiteindelijk een einde gekomen aan de door de overheid gestuurde ruimtelijke ordening van Nederland (Reijndorp e.a., 2012).

De Vinex-wijk Nesselande is daarmee het uitloeijsel van 30 jaar ruimtelijke ordening in Nederland. Hoe de wijk beoordeeld wordt is afhankelijk van veel factoren. Het gaat om objectieve en subjectieve factoren en het heeft te maken met individuele en buurtkenmerken (Van Kamp e.a., 2003). Om dit goed in kaart te kunnen brengen wordt gebruik gemaakt van het Leefbaarometer onderzoek. In de Leefbaarometer zijn de voorgaande vier aspecten samengevoegd tot deze definitie:

“Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld” (Leidelmeijer e.a., 2008)

In hoeverre de leefomgeving aansluit bij de behoeftes heeft ook te maken met welke motivatie men is komen wonen in Nesselande. Verhuiscriteria komen enerzijds voort uit het gedrag van individuen, *the theory of planned behaviour* (Ajzen, 1991). Anderzijds heeft het te maken met de levenslooptheorie (Mulder & Hooimeijer, 1999). De positie in de levensloop is van invloed op de eisen die gesteld worden aan de woning en de woonomgeving.

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan in hoeverre men tevreden is met Nesselande als woonwijk en welke factoren hiervan op invloed zijn. Daarnaast gaat het over de toekomst van Nesselande en de toekomst van de bewoners zelf. Doormiddel van een kwantitatief en kwalitatief onderzoek zijn antwoorden gegeven op onderstaande deelvragen.

- In welke mate zijn de bewoners van Nesselande tevreden met hun woonmilieu en welke factoren hangen hiermee samen?

De bewoners van Nesselande zijn ruim tevreden over hun woonomgeving. Over het algemeen beoordelen zij hun woonomgeving met een 5 bij de Leefbaarometer, dit staat voor een ‘positieve’ score. De factor ‘bevolking’ is hierbij van het grootste belang. Deze factor heeft de meeste invloed bij het bepalen van de algemene leefbaarheidsscore. Daarnaast is dit een van de twee factoren die altijd ruim boven het landelijk gemiddelde scoort voor de gehele wijk Nesselande, de factor woningvoorraad is de andere. De factor ‘veiligheid’ daarentegen is de factor die in alle delen van Nesselande negatief scoort. De vergelijking tussen Rotterdam en Nesselande laat meer verschillen dan overeenkomsten zien. Wie er woont, welke huizen er staan, wat de huishoudenssamenstelling is en hoe de beleving van de woonomgeving is, is in Nesselande en Rotterdam geheel anders. Nesselande is hiermee een uniek stukje Rotterdam.

- Welke verwachtingen hadden de respondenten op het moment van het betrekken van de woning in Nesselande ten aanzien van het woonmilieu en leefbaarheid, in hoeverre is aan deze verwachtingen voldaan en hoe beïnvloedt het woonmilieu het toekomstperspectief?

De bewoners zijn in Nesselande gaan wonen voor de ruimte, voor de groene omgeving en de mogelijkheid om er een gezin te gaan beginnen. De verwachtingen die zij bij het betrekken van de woning hadden zijn door de jaren heen overeind gebleven. Men is nog altijd tevreden met de woonomgeving en het leven binnen de wijk. Het feit dat het een Vinex wijk is en de associaties die daarmee verbonden zijn spelen geen negatieve rol in de beleving van Nesselande. Eerder het tegenovergestelde is waarneembaar. De saaie, homogene en oppervlakkige wijk, waar Gans (1967) voor waarschuwde en door Lörzing e.a. (2006) werd onderstreept, is in Nesselande totaal niet aan de orde. Nesselande staat nog altijd als ruime, groene, levendige en kindvriendelijke woonwijk bekend.

Nesselande als Vinex-wijk is voornamelijk interessant voor een bepaalde levensfase. Dit zorgt ervoor dat veel respondenten zeggen dat zij in de toekomst verwachten te gaan verhuizen. De voornaamste reden hiervoor is het uit huis gaan van de kinderen. Hiermee vervalt de noodzaak om in een groot huis binnen een kindvriendelijke omgeving te wonen. Waar een volgende stap naar toe is, is nog redelijk open. Sommige willen terug de drukte van een stad opzoeken, andere denken nog meer de rust op te zoeken van een landelijke omgeving.

Het is dus hoofdzakelijk de huishoudens carrière binnen de levenslooptheorie die van belang is voor bewoners van Nesselande (Mulder & Hooimeijer, 1999). Een verandering in het huishouden, eerst door aan kinderen te beginnen en later als de kinderen het huis uit gaan, is de directe aanleiding voor een verhuizing.

- In hoeverre is het woonmilieu in Nesselande stedelijk te noemen, wat zijn de kenmerken waarin in het woonmilieu van Nesselande zichtbaar wordt en hoe ziet de toekomst er, in positieve en negatieve zin, uit?

Nesselande is een Rotterdamse wijk, maar in veel opzichte anders dan Rotterdam. Veel aspecten waaraan gedacht wordt als men aan Rotterdam denkt zijn niet van toepassing op Nesselande. Mede hierdoor is er niet het gevoel dat Nesselande bij Rotterdam hoort. Dit vertaalt zich ook naar het feit dat er volgens veel mensen geen stedelijke cultuur is in Nesselande. Nesselande wordt beschouwd als het beste van twee werelden. De stad ligt dichtbij genoeg dat er wel gebruik gemaakt kan worden van de voorzieningen. Maar tegelijkertijd is Rotterdam ver genoeg zodat Nesselande een woonwijk in de luwte kan zijn. De rust en groene omgeving zijn twee punten waardoor het ook dorps aanvoelt. Daarnaast heeft Nesselande een redelijke homogene bevolkingssamenstelling. Door de vele overeenkomsten tussen de bewoners heeft men steun aan elkaar en heerst er een ons kent ons gevoel. De angst dat hierdoor eilandjes binnen de wijk gingen ontstaan en dat de wijk een slaapwijk ging worden (Gans, 1967) is niet van toepassing op Nesselande.

Voor de toekomst van Nesselande zijn er twee punten van groot belang. Ten eerste is dat dat er meer met de potentie van de wijk gedaan moet worden. Op punten waar de wijk nu minder scoort is nog ruimte voor verbetering. Door hier gebruik van te maken krijgt de wijk meer aanzien en inhoud. De activiteiten rond de Zevenhuizerplas zijn hier een goed voorbeeld van. Door hier meer aandacht aan te geven kan de wijk zich verder ontwikkelen. Ten tweede moeten er oplossingen bedacht worden voor de kinderen van Nesselande in de nabije toekomst. De grote groep jonge kinderen zijn binnen een aantal jaar pubers. Voor deze bevolkingsgroep, evenals voor ouderen, is er weinig te doen binnen de wijk. Door hier aandacht aan te besteden kan Nesselande een prettig woonomgeving blijven voor iedere bevolkingsgroep. Over het algemeen is de veronderstelling dat Nesselande over 20 jaar nog een bruisende buitenwijk is zoals deze nu ook is. Door kleine aanpassingen te maken kan de wijk zijn vitaliteit en kwaliteit voor de toekomst behouden.

Met dit onderzoek is informatie toegevoegd over de Vinex dat zich niet alleen richt op de fysieke structuur of de bestuurlijke invulling ervan. De uitkomsten van dit onderzoek bieden nieuwe, diepgaande, informatie over het leven van de Vinexmensen. De negatieve associaties die aan de Vinex verbonden zijn worden door de bewoner van Nesselande niet onderschreven. Men is tevreden met het leven in de wijk en de ruime opzet. Het gebrek aan binding met de nabij gelegen stad wordt door de bewoners als prettig ervaren.

Daarnaast is de levenslooptheorie (Mulder & Hooimeijer, 1999) getoetst op de Vinexmensen. Hieruit valt op te maken dat het hoofdzakelijk een verandering in de huishoudens carrière is die aan de basis ligt van een verhuizing. De woon carrière is hier gedeeltelijk aan verbonden. De twee andere carrières zijn volgens de respondenten minder of niet van belang. Het veranderen van de huishoudensamenstelling door het hebben van kinderen of juist het vertrek van de kinderen is voor veel mensen de hoofdreden om te verhuizen.

Om de cirkel rond te maken grijpen we terug naar de titel van dit onderzoek en de stelling vanuit het International New Town Institute; *Nesselande, aantrekkingskracht met een houdbaarheidsdatum?*

Gebaseerd op de gegevens die verzameld zijn voor dit onderzoek kan gesteld worden dat er voorlopig geen houdbaarheidsdatum zit op het succes van Nesselande. Nesselande biedt een woonomgeving waarin er ruimte is voor kinderen, maar ook ruimte voor natuur. En het is deze combinatie die Nesselande zo aantrekkelijk maakt. De Zevenhuizerplas is er over 20 jaar ook nog en

verder is er aan de randen van de wijk geen ruimte meer om nog verder te bouwen. Het ruimtelijke en groene gevoel zal dus blijven in de wijk. Het meerdere malen geprezen 'extraatje' van Nesselande in combinatie met het feit dat het een kindvriendelijke buurt is, dat net even anders is dan de rest van Rotterdam zorgt ervoor dat de aantrekkingskracht van Nesselande behouden blijft. Het beste van beide werelden maakt Nesselande:

"Gewoon een goeie wijk waar je gewoon goed kan leven"
(Mevrouw Krijgsman, Tuinstad)



9. Reflectie

In dit laatste hoofdstuk wordt teruggeblikt op het onderzoek. Allereerst wordt op de dataverzameling worden gereflecteerd daarnaast wordt ook de gebruikte methode en mogelijke vervolgonderzoeken besproken.

Het verzamelen en bewerken van de data heeft zorgvuldig plaatsgevonden. Toch is het noodzakelijk om kritisch te kijken naar de gemaakte keuzes gedurende het onderzoek. Voor het kwantitatieve gedeelte is gebruik gemaakt van de cijfers van de Leefbaarometer over de periode van 1998 tot 2012. Deze cijfers geven op een zestal factoren informatie over de beleving van het woonmilieu. Ondanks het feit dat de Leefbaarometer veel bruikbare informatie levert is het slechts gedeeltelijk bruikbaar gebleken voor dit onderzoek. Doordat de ontwikkeling van Nesseland vanaf 2005/2006 pas goed op stoom is gekomen is de informatie van de Leefbaarometer van daarvoor niet bruikbaar gebleken. Deze informatie was gebaseerd op een dusdanige kleine groep bewoners dat het niet representatief was. Daarnaast bieden de cijfers van de Leefbaarometer, zoals zij nu door de overheid wordt aangeboden, geen duidelijkheid over onderliggende motieven. De score op de, in totaal, 49 onderliggende factoren die resulteren in de scores op de zes hoofdfactoren van de Leefbaarometer zijn niet inzichtelijk. Hierdoor gaat veel achtergrond en gedetailleerde informatie verloren die een verklaring kan geven voor de score op één van de zes hoofdfactoren. Deze factoren staan nu op zichzelf.

De data verzameling voor het kwalitatieve gedeelte is moeizaam verlopen. Dit is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de manier van respondenten werven. Door de straat op te gaan en voorbijgangers te vragen is ten eerste veel tijd verloren gegaan en ten tweede is er een groep bewoners geweest die op deze manier niet bereikt is. Door mensen op straat aan te spreken is de groep fulltime werkende mensen die rechtstreeks van werk naar huis gaan niet bereikt. Daarnaast zijn de eenpersoonshuishoudens niet vertegenwoordigd in dit onderzoek. Voor kwalitatieve vervolgonderzoeken is het zodoende verstandiger een andere methode te hanteren. Een representatieve steekproef is hiervoor het best bruikbaar zijn. Met deze methode is het duidelijk wie de doelgroep is, wat tijd scheelt, en is iedere bevolkingsgroep evenredig vertegenwoordigd.

Het gebruik van zowel een kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethode is gunstig gebleken voor dit onderzoek. De informatie die de respondenten gaven met de interviews waren in veel gevallen een verklaring voor de cijfers van de Leefbaarometer. Beide methodes sloten zodoende goed op elkaar aan. Daarnaast gaven de literatuurstudie en de kwantitatieve analyse een goede fundering voor de interviews. Door echter gebruik te maken van een case-study is de externe validiteit van dit onderzoek beperkt. Doordat Nesseland zo specifiek is zijn de gevonden resultaten niet te vertalen naar andere Vinex-wijken. Hierdoor staat dit onderzoek op zich. Dit probleem wordt grotendeels ondervangen door het International New Town Institute dat gelijktijdig onderzoek uitvoert naar acht verschillende Vinex-wijken. Hierdoor kan al deze informatie gebundeld worden en tot op zeker hoogte algemene uitspraken worden gedaan over de Vinex.

Doordat deze scriptie nieuwe, kwalitatieve, informatie toevoegt aan de al bestaande literatuur over de Vinex-wijken is er een nieuwe fundering gelegd voor vervolgonderzoek. Deze vervolgonderzoeken kunnen meer verdieping geven aan de Vinex-wijken, aan het algemene stedelijke landschap in Nederland en aan het verhuisgedrag van bewoners.

- Hoe komt het dat er een dusdanig verschil zit tussen de mening van ambtenaren en onderzoekers in vergelijking met de bewoners over de kwaliteit en geslaagdheid van de Vinex-wijken? Wat is het gevolg voor de ontwikkeling van de wijk als er niet gecommuniceerd wordt tussen deze groepen en de ambtenaren hun eigen plan blijven volgen?

- In hoeverre heeft is gebrek van een stedelijk gevoel in de Vinex-wijken van invloed op de stad waarbij zij hoort? In dit geval: Wat loopt Rotterdam mis doordat Nesseland weinig met Rotterdam heeft?

- In hoeverre zijn de mensen die nu aangegeven hebben te verhuizen ook daadwerkelijk verhuist. En wat zijn hiervoor de gevolgen voor de wijk?

Literatuurlijst

- Aitken, S.C. & E. Bjorklund (1988), *Transactional and transformational theories in behavioral geography*. Professional geography 40 (1), pp. 54 – 64.
- Azjen, I. (1991), *The theory of planned behavior. Organizational behavior and human decision processes*, 50, 129, 211.
- Azjen, I. & M. Fishbein (1977), *Attitude-behavior relations: a theoretical analysis and review of empirical research*. Psychological Bulletin 84 (5), pp. 888 – 918.
- Azjen, I. & M. Fishbein (1969), *The prediction of behavioral intentions in a choice situation*. Journal of experimental social psychology 5, pp. 400 – 416.
- Baljon, L., M. Visser & R. Lubrecht (1998), *Buiten-gewone steden: Een parade van twintig Vinex-locaties*. Rotterdam: Stimuleringsfonds voor Architectuur.
- Boeijenga, J. & J. Mensink (2008), *Vinex Atlas*. Rotterdam: 010 Publishers.
- Brachinger, H. W. (2002), *Statistical theory of hedonic price indices*. University of Freiburg.
- Bryman, A. (2012), *Social research methods*. New York: Oxford University press.
- Coolen, H. & J. Hoekstra (2001), *Values as determinants of preferences for housing attributes*. Journal of housing and the build environment 16, pp. 285 – 306.
- Clark, W., M. Deurloo & F. Dieleman (2006), *Residential mobility and neighborhood outcomes*. Housing studies 21 (3), pp. 232 – 242.
- Dijk, T. van & J. Oppelaar (2007), *Een tevreden buurt*. In: Veel geluk in 2007. Den Haag: Sociaal Cultureel planbureau, pp. 119 – 123.
- Duivensteijn, A (1999), *Vinex, architectuur van het aanbod*. In: H. Ibelings, Architectuur in Nederland, Jaarboek 1998 – 1999, pp. 24 – 32. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- El Bazaz, N. (2012), *Vinexvrouwen*. Amsterdam: Querido.
- Feijten, P. & M. van Ham (2009), *Neighbourhood change...reason to leave*. Urban studies 46 (10), pp. 2103 – 2122.
- Feijten, P. & C. H. Mulder (2002), *The timing of household events and housing events in the Netherlands: A Longitudinal perspective*. Housing studies 17 (5), pp. 773 – 792.
- Friedrichs, J. (1998), *Social inequality, segregation and urban conflict: the case of Hamburg*. In: Musterd, S. & W. Ostendorf (Eds), *Urban segregation and the Welfare state: Inequality and Exclusion in Western Cities*, pp. 168 – 190. London: Routledge
- Gans, H. J. (1982), *The Levittowners: The morningside edition. Ways of life and politics in a New Suburban Community*. New York: Pantheon Books.
- Gans, H. J. (1967), *The Levittowners. Ways of life and politics in a New Suburban Community*. New York: Pantheon Books.
- Gemeente Rotterdam (2015), <http://www.rotterdamincijfers.nl/jive/report/?id=bevolking&openinputs=true>. Laatst gezien op 14 februari 2015.
- Gemeente Rotterdam (2015), <http://www.rotterdamincijfers.nl/jive/report/?id=wonen&openinputs=true>. Laatst gezien op 14 februari 2015.
- Google Maps (2015), Positie van de wijk Rotterdam Nesselande. <https://www.google.nl/maps/place/Nesselande,+Rotterdam>. Laatst gezien op 28-5-2012.
- Ham, M. van & P. Feijten (2008), *Who wants to leave the neighbourhood? The effect of being different from the neighbourhood population on wishes to move*. Environment and Planning A 40, pp. 1151 – 1170.
- Hawtorne, C. (2004), *The Dutch Retouch Suburbia*. New York times, 15-01-2004, p.1.
- ICKRO (2012), *Geschiedenis Ruimtelijke ordening*. http://www.ickro.nl/geschiedenis_ro.htm, laatst gezien op 27 januari 2015.
- Jaar van de ruimte (2015), <http://wiemaaktnederland.nl/>. Laatst gezien op 17 februari 2015.
- Jókövi, M., C. Boon & F. Tilius (2006), *Woningproductie ten tijden van de Vinex: Een verkenning*. Den Haag: NAI Uitgevers.

- Jong, G.F. de (2000), *Expectations, gender, and norms in migration decision making*. Population studies, 54, pp. 307 – 319.
- Kamp, I. van, K. Leidelmeijer, G. Marsman & A. de Hollander (2003), *Urban environmental quality and human well-being. Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literary study*. Landscape and urban planning 65, pp. 5 – 18.
- Kempen, R. van & A.S. Özüekren (1998), *Ethnic segregation in cities: new forms and explanations in a dynamic world*. Urban studies 35 (10), pp. 1631 – 1656.
- Knoester, A. (2015), *Bijeenkomst De Vinexmensen 23 – 02 – 2015*. Rotterdam: AIR.
- Leefbaarometer (2015), *Scores Leefbaarometer 1998 – 2012*. <https://data.overheid.nl/data/dataset/scores-leefbaarometer-1998-2012>. Laatst gezien op 4-6-2015.
- Leefbaarometer (2013), *Leefbaarometer: overzicht per buurt*. <http://www.leefbaarometer.nl/overzicht-leefbaarometer-per-buurt>, laatst geraadpleegd op 12 februari 2015.
- Leefflang, H. (2015), *Bijeenkomst De Vinexmensen 23 – 02 – 2015*. Rotterdam: AIR.
- Leidelmeijer, K., Marlet, G., Woerkens, van C. & Schulenberg, R. (2011), *Omslagpunten in de ontwikkeling van wijken: leefbaarheid en selectieve migratie*. Amsterdam: Rigo research en advies BV.
- Leidelmeijer, K., G. Marlet, J. van Iersel, C. van Woerkens & H. van der Heijden (2008), *Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken: rapportage instrumentontwikkeling*. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.
- Leidelmeijer, K., Iersel, van J. & Herder, den N. (2007), *Sociale index Rotterdam*. Amsterdam: Rigo research en advies BV.
- Leidelmeijer, K. & I. van Kamp (2003), *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid: naar een begrippenkader en conceptuele inkadering*. Amsterdam/Bilthoven: RIGO Research en Advies BV/ RIVM.
- Lörzing, H., Klemm, W., van Leeuwen, M. & Soekimin, S. (2006), *VINEX! Een morfologische verkenning*. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Marans, R.W. & M. Couper (2000), *Measuring the quality of community life: a program for longitudinal and comparative international research*. In: Proceedings of the Second International Conference of Quality of life in Cities, vol. 2. Singapore.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (2012), *Woningmarkt en stedelijke economie. Uitkomsten debat 8 mei 2012*, Den Haag.
- Ministerie van VROM (1997), *Cijfers over wonen*. Den Haag: Ministerie van VROM.
- Ministerie van VROM (1990), *Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra: op weg naar 2015*. Den Haag: Ministerie van VROM
- Mohan, J. & L. Twigg (2007), *Sense of place, quality of life and local socioeconomic context: Evidence from the Survey of English Housing 2002/03*. Urban Studies 44 (10), pp. 2029 – 2045.
- Mulder, C.H. & P. Hooimeijer (1999), *Residential relocations in the life course*. In: Wissen van L.J.G. en P.A. Dykstra (eds.), Population issues. An Interdisciplinary focus. The plenum series on Demographic Methods and Population analysis. New York: Kluwer Academic/Plenum publishers, pp. 159 – 186.
- Musterd, S. & Kempen, van R. (2007), *Trapped or on the springboard? Housing careers in large housing estates in European cities*. Journal of urban affairs 29 (3), pp. 311- 329
- Ostendorf, W.J.M. & S. Musterd (1996), *Groeikernen en compacte steden. Nieuwe grenzen voor de ruimtelijke ordening*. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Özüekren, A. S. & R. van Kempen (2002), *Housing careers of Minority ethnic groups: Experiences, Explanations and Prospects*. Housing studies 17 (3), pp. 365 – 379.
- Özüekren, A.S. (1992), *Turkish immigrant Housing in Sweden. An evaluation of Housing conditions in a Stockholm Suburb*. Gävle: The National Swedish Institute for building research.
- Parkes, A., A. Kearns & R. Atkinson (2002), *What makes people dissatisfied with their neighborhoods*. Urban Studies 39 (13), pp. 2413 – 2438.
- Parlement (2012), *Parlement en politiek*. <http://www.parlement.com/>, laatst gezien op 27 januari 2015.

- Platform 31 (2014), *Wie maakt Nederland?* Den Haag: Plan bureau voor de leefomgeving & Vereniging Deltametropool.
- Poll, R. van & I. van Kamp (2001), *Werkgroep omgevingskwaliteit*. RIVM Rapport 268900 003.
- Pacione, M. (1990), Urban liveability: a review. *Urban Geography* 11 (1), pp. 1 – 30.
- Reijndorp, A., Bijlsma, L., Nio, I. & Wouden, R. van der (2012), *Nieuwe steden in de Randstad: verstedelijking en suburbaniteit*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving.
- Reijndorp, A. (2001), *Wat beweegt de Vinex-mens?* Archis (1).
- Reijndorp, A., Kompier, V., Nio, I. & Truijens, B. (1998), *Buitenwijk: Stedelijkheid op afstand*. Rotterdam: NAI uitgevers.
- Rraam (2011), *De staat van de stad 2011: Doorstroming en Early Warning*. Almere 2.0, IAK thema: Almere tafel.
- Rybczynski (1986), In: Moore, J. (2000), *Placing home in context*. *Journal of environmental Psychology* 20, pp. 207 -217.
- SmartAgent Company (2012), Factsheet Rotterdam Nesselande. Verkregen via A. Knoester, stedenbouwkundige Rotterdam Nesselande.
- Smith, D.J. (1977), *Racial disadvantages in Britain*. Harmondsworth: Penguin
- Spit, T. & Zoete, P. (2009), *Ruimtelijke ordening in Nederland*. Den Haag: Sdu uitgevers.
- Stadsregio Rotterdam (2010), *Op weg naar een gezonde woningmarkt: Verstedelijkingsscenario 2020 Regio Rotterdam*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Thorborg, H.W.M., K. Leidelmeijer & A.G.M. Dassen (2006), *Leefomgevingskwaliteit en leefbaarheid: naar beleidsevaluatie en onderzoek*. Rapport 500132001/2006. Bilthoven; Directie Milieu – en natuurplanbureau.
- Vanderleyden, L & J. Pickery (2010), *Determinanten van buurttevredenheid en de relatie met algemene levenstevredenheid*. In: Verlet, D & M. Callens (2011), SVR studie: De kwaliteit van het leven, een mozaïek van het dagelijkse leven. Vlaanderen: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Vocht, A de (2010), *Basishandboek SPSS 18*. Utrecht: Bijleveld Press.
- Vreeze, N. de (1994), *De periferie centraal. Inspiraties en ambities bij de ontwikkeling van perifere Vinex-locaties*. Rotterdam; Stimuleringsfonds voor Architectuur.
- Vrolijk, L., Gladys, H. & Feenstra, S. (2003), *Wonen a la carte: Werken aan woonmilieus*. Bussum: THOTH uitgevers.
- Wassenberg, F. (2004), *Denken over de toekomst van wijken: Inspiratie papers Woonwijken van de toekomst*. Delft: Onderzoeksinstituut OTB.
- Wijkprofiel Rotterdam (2015), *Wijkprofiel Rotterdam Nesselande*. <http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/rotterdam/prins-alexander/nesselande/>, 2015. Laatst gezien op 2-3-2015.
- Wilt, G.H. van der & Zanden, W.H.M. van der (2005), *Bewoners over Nesselande*. Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en statistiek.

Bijlage 1: Topiclijst interviews

Opening

- Uw gegevens zullen vertrouwelijk worden verwerkt. → heeft u er bezwaar tegen als u met naam of titel wordt vermeld in het rapport?
- Wat is de gezinssamenstelling van dit huishouden? → Aantal personen, volwassenen/kinderen, leeftijden.
- Waar spelen zich de dagelijkse activiteiten van uw gezin af? → werk, hobby's, sport, school
Zijn deze activiteiten goed bereikbaar vanaf uw huidige woning? → in geval van niet, waar ligt dat aan?

Buurt en omgeving

- Sinds wanneer bent u woonachtig in Nesselande?
- Wat waren voor u, of voor uw gezin, de motivaties om te gaan verhuizen naar Nesselande?
- Toen u hier kwam wonen, was u toen van plan langdurig hier te verblijven?
- Als u uw wijk in één zin zou moeten omschrijven, wat is het eerste dat in uw opkomt?
- In hoeverre verschilt uw mening nu met toen u in de wijk kwam wonen? Is uw mening positief of negatief veranderd door de jaren heen.
- De leefbaarheid en leefomgeving wordt altijd door veel mensen aangehaald als een van de belangrijkste factoren van een wijk. Hoe ervaart u de leefomgeving in Nesselande?
- Met de Zevenhuizerplas kent Nesselande een groot recreatie gebied. Maakt u wel is gebruik van de plas? Wat is volgens u de toegevoegde waarde voor Nesselande?

Stedelijke cultuur & imago

- Wat waren de reacties en associaties met de wijk van uw omgeving toen u zei dat u naar Nesselande ging verhuizen? Waardoor worden deze reacties en associaties veroorzaakt denk u?
- Ziet u een verandering in reactie sinds u hier bent wonen als u zegt dat u in Nesselande woont? → verbetering of verslechtering van buurt imago?
- In hoeverre zou u nu andere mensen aanbevelen om ook in Nesselande te komen wonen?
- Vindt u Nesselande een levendige buurt of meer een slaapbuurt waar men enkel buiten werktijden om in eigen huis is? → waarom vindt u dat en hoe is dit zichtbaar?
- Hoe ziet u Nesselande, als we dit afzetten tegen andere Rotterdamse buitenwijken, zoals bijvoorbeeld Hillegersberg, Carnisselande of andere Vinex-wijken? En wat maakt Nesselande daarin zo uniek?
- Hoe zou u de wijk Nesselande willen typeren binnen de gehele gemeente Rotterdam?
- In hoeverre hebt u het gevoel in Nesselande dat u woonachtig bent in een grote stad als Rotterdam? Heeft de wijk stedelijke kenmerken of doet het meer dorps aan?

Toekomst

- Hoe ziet u uw eigen toekomst in de wijk? Denkt u hier over 10 jaar nog te wonen?
- Wat zijn de motivaties om hier te blijven wonen of juist uit te wijk weg te gaan?
- Wat zijn de grootste veranderingen die u heeft waargenomen in Nesselande sinds u hier bent gaan wonen? Positief dan wel negatief?
- Als u nu een agenda zou mogen maken voor Nesselande voor de toekomst, want zijn dan de sterke punten die u graag verder zou uitlichten? En wat zijn de pijnpunten die volgens u aandacht nodig hebben?

Afsluiting

- Hebt u verder nog vragen of opmerkingen?
- Hebt u interesse in het eindproduct waar u nu aan meewerkt, of wilt u verder nog op de hoogte gehouden worden? → als ja (Email) adres noteren.

Bijlage 2: Codeboom interviews

- Binding van Nesselande
- Binding binnen de wijk
- Binding met de stad Rotterdam
- Nesselande als dorp of stad
- Nesselande als dorp
- Nesselande als mix tussen stad en dorp
- Gezin
- Activiteiten gezin
- Eerste stappen in Nesselande
- Eerste gevoel bij de wijk
- Motivatie voor verhuizen naar Nesselande
- Woonachtig in Nesselande sinds
- Gezinsamenstelling
- Toekomst in Nesselande
- Motivatie voor verhuizen
- Verhuizen of wonen binnen de wijk
- Verhuizen uit de wijk
- Nesselande als Vinex
- Negatieve associaties Vinex
- Nesselande als slaapwijk
- Positieve associaties met Vinex
- Voorzieningen
- Voorzieningen
- Winkels
- Wensen voor de toekomst
- Negatieve punten aanpakken
- Positieve kanten versterken
- Woonomgeving
- Eigen woonomgeving
- Ontsluiting
- t.o.v. andere gebieden
- Zevenhuizerplas
- Negatieve aspecten
- Positieve aspecten

Bijlage 3: Brief voor de bewoners



Geachte bewoner van Nesselande,

Voor mijn afstudeerscriptie van de masteropleiding Urban Geography aan de Universiteit Utrecht ben ik bezig met een onderzoek naar de wijk Rotterdam Nesselande. Dit onderzoek wordt mede begeleid door 'De Vinexmensen', een organisatie die, binnen het kader van het Jaar van de Ruimte, onderzoek doet naar de stedelijke cultuur en toekomst van een achttal Vinex-wijken in Nederland.

Voor dit onderzoek heb ik nog een aantal respondenten nodig die bereidt zouden zijn om mee te werken. Indien u daartoe bereidt bent wil ik met u een afspraak maken om een interview te houden. Dit interview zal anoniem worden verwerkt en niet langer duren dan 30 minuten. De door u verstrekte informatie geeft een beeld over hoe de bewoners over de wijk denken en ook voornamelijk, hoe zij de toekomst van de wijk zien. Door deze informatie van alle respondenten te bundelen ontstaat er een goed beeld over hoe de wijk zich in de toekomst zal en moet gaan ontwikkelen. Dit alles met uiteindelijke doel om Nesselande ook de komende 20 jaar nog voor u een plezierige wijk te houden.

Als u mee wilt denken aan Nesselande van de toekomst zou ik u willen vragen per email of telefoon contact met mij op te nemen zodat wij een afspraak kunnen plannen. Mocht u nog verdere vragen hebben omtrent dit onderzoek kunt u daar ook altijd contact over opnemen.

Ik zie uw reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Stephan Woninck

Email: s.r.woninck@students.uu.nl

Telefoon: +31 6 50625426

Informatie:

<http://wiemaaktnederland.nl/>

<https://twitter.com/vinexmensen>

Bijlage 4: Uitkomsten SPSS beschrijvende statistiek

Table 4.1: Beschrijvende uitkomsten SPSS Rotterdam

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Score op bevolking in bepaald jaar	446	-49,9996	37,2036	-22,772531	26,4746040
Score op sociale samenhang in bepaald jaar	446	-49,9114	49,3793	-7,749112	17,9650529
Score op publieke ruimte in bepaald jaar	446	-43,0289	50,0000	3,310162	25,4459586
Score op veiligheid in bepaald jaar	446	-49,9943	35,9762	-36,985181	14,5926884
Score op voorzieningen in bepaald jaar	446	-31,4479	48,6966	15,611061	24,2510170
Score op woningvoorraad in bepaald jaar	446	-49,4965	48,4697	-28,741286	22,0845207
Valid N (listwise)	446				

Bron: Leefbaarometer.

Tabel 4.2: Beschrijvende uitkomsten SPSS Nesselande

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Score op bevolking in bepaald jaar	6	12,6494	37,2036	25,291797	9,9395657
Score op sociale samenhang in bepaald jaar	6	-18,9053	39,0839	7,818462	23,6936456
Score op publieke ruimte in bepaald jaar	6	-36,3932	31,5370	-12,175412	27,5816307
Score op veiligheid in bepaald jaar	6	-33,2986	9,1618	-16,425773	13,8803013
Score op voorzieningen in bepaald jaar	6	-31,4479	17,8888	-6,534817	18,0672544
Score op woningvoorraad in bepaald jaar	6	24,4549	46,0327	32,842318	8,4362905
Valid N (listwise)	6				

Bron: Leefbaarometer.

Bijlage 5: Anova uitkomsten SPSS Multi Linear Regression

Tabel 5.1 Anova regressie analyse Nesselande.

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	14,280	6	2,380	34,593	,000 ^b
	Residual	1,720	25	,069		
	Total	16,000	31			

a. Dependent Variable: Leefbaarheidssituatie algemeen

b. Predictors: (Constant), Score op woningvoorraad in bepaald jaar, Score op voorzieningen in bepaald jaar, Score op publieke ruimte in bepaald jaar, Score op sociale samenhang in bepaald jaar, Score op bevolking in bepaald jaar, Score op veiligheid in bepaald jaar

Bron: Leefbaarometer.

Tabel 5.2: Anova regressie analyse Rotterdam.

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	460,263	6	76,710	327,136	,000 ^b
	Residual	101,535	433	,234		
	Total	561,798	439			

a. Dependent Variable: Leefbaarheidssituatie in bepaald jaar

b. Predictors: (Constant), Score op woningvoorraad in bepaald jaar, Score op publieke ruimte in bepaald jaar, Score op sociale samenhang in bepaald jaar, Score op voorzieningen in bepaald jaar, Score op bevolking in bepaald jaar, Score op veiligheid in bepaald jaar

Bron: Leefbaarometer.